

A TAPOLCAI POLGÁRI ISKOLA HERBÁRIUMA REDL GUSZTÁVTÓL¹

SZABÓ ISTVÁN

Veszprémi Egyetem – Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar, Keszthely

Abstract: Herbarium of Gustav Redl at Tapolca general school – The activity of Gusztáv Redl (1853–1917, teacher and local school-director at Tapolca, Hungary) has been unknown for the last few years. He was not a skilled botanist, but was appreciated by Lajos Lóczy geologist and editor of Balaton-lake's monography. Redl's results should be inserted amongst Vince Borbás, Gyula Gáyer and Gusztáv Rédl explorations on the flora of Balaton, Praenoricum and Bakony respectively.

The demonstrative collection was assembled between 1895 and 1911 around Tapolca. The whole herbaria is represented today by of its fragment of 582 items including 344 pieces exsiccata. Despite of this fact it indicates the changes of the regional flora and vegetation. The number of concerned families is 81, systematical preview by WETTSTEIN (1898) has been used.

A tapolcai herbárium keletkezése és sorsa

A növényismeret tanítás kezdetei a fejlődő népiskolai közoktatásban

A növénygyűjtemények (herbáriumok) különös üzenetei a mindenkori múltnak a jelen és a jövő számára. A megszáritott és papírra feszített növények tanúskodnak a tudományos gondolkodás színvonaláról, a herbárium készítőjének felkészültségéről és gyűjtési szándékáról, annak a kornak és vidéknek a biotájáról, fizikai és kulturális adottságairól, amelyikből kiszakították őket. Egyesek az enyészeté lesznek, legfeljebb listák, emlékek maradnak róluk, mások lapjai nagy gyűjteményekbe sorolva elveszítik gyűjtőjüktől kapott egyéniségüket, vagy csereként szétszóródva teljesítik tudományos küldetésüket, esetleg körültekintő gondoskodásban részesülve nemzetek, kisebb közösségek kincsesládájába tartoznak.

A magyar növény szó a XVIII–XIX. századi nyelvújítás eredménye (VÖRÖS és PRISZTER 1996; SZABÓ 2003: 1783 *növőtény*, 1787 *növevény*), és – ahogy más nép körében is – ez az igen kései fogalom és szó megszületése a tudományos gondolkodás fejlődésével és nagyfokú gondolati általánosítással, elvonatkoztatással járt együtt.

¹ A cikk rövidített változata már megjelent a Botanikai Közleményekben (SZABÓ 2002)

A hazai közoktatás növényismereti részének történetében korszakalkotó jelentőségű GÖNCZI PAL² „vezérkönyve” 1852-ből a *növénytan* tanítására és tanulására: *“Ohajtandám végre ha a növénytan, mely hazánkban e század eleje óta parlagban hever, ezen csekély munkám által új életre ébredne, s nemcsak a felsőbb tanintézetekben, hanem a népiskolákban is meghonosulhatna”*. Gönczi tulajdonképpen azt az új gondolatot folytatja, amely DIÓSZEGIT és FAZEKAST indította a Magyar Füvészkönyv (1807) elkészítésére: *“A’ mi a’ plántákról írott Magyar Könyveket illeti, ... egynek sem az a’ tzelja, hogy a’ plántát az olvasóval megismeresse, hanem az, hogy ... az Abéce betűinek rendi szerént hozza elő a’ plánták neveit, hogy kiki az előtte esméretes nevű füvet benne kikereshesse, és a’ hasznáról olvashasson. – Ímé ajánlunk hát és általadunk édes Nemzetünknek olyan Könyvet, mellynek egyenes és egyedülvaló tzelja az, hogy a’ fáknak, füveknek és virágoknak esmérésére vezessen. – ... arra való; hogy mikor elébe akad valamely esmeretlen plánta, akkor vegye kezébe a’ könyvet, és azt ebbenn felkeresheti, ’s a’ nevére találhat.”* Tehát végre nem a már ismert növény hasznát, kárát ismertetik – mint évszázadok óta –, hanem a tudni vágyó számára ismeretlen növényfaj meghatározását teszik lehetővé.

Ehhez járult hozzá Gönczi Pál a maga módján és a maga eszközeivel. Vajon volt-e könyvének hatása a magyar közoktatás, a fajismeret és a rendszertan fejlődésére, ahogy óhajtott volt?

– Gönczi „vezérkönyvét” Lüben *“Anweisung zu einem methodischen Unterricht in die Pflanzenkunde”* című munkájára alapozta, és ezáltal a magyar közoktatás ügyét a nemzetközi színvonalhoz közelítette.

– A könyv részletes, a kérdés-felelet elvén, szemléltetésen és munkáltatáson alapuló, rávezető módszert adott közre a növénytan tanításának módjáról, a típusfajok összehasonlításához, a rendszertanhoz, a szervezettanhoz, a növénykémia- és élettanhoz.

– A tanítókat kényszerítette, hogy növényeket adjanak a tanulók kezébe. Vizsgálta és rendezte a fajokat, hogy a növénytannak növény nélküli magoltatása ne fossza meg a diákokat a megismerés örömétől és ne fordítsa el őket a természet szépségeitől.

– A növénytani műnyelv és nevezéktan fejlesztéséhez abban az időszakban járult hozzá, amikor a szóhasználatban, mondattanban és helyesírásban végbemenő változ(tat)ások a maihoz sokkal hasonlatosabbá, gördülékenyebbé kezdték tenni anyanyelvünket köznapi, irodalmi és szakmai életben egyaránt. Ahogy Diószegi és Fazekas fogalmazta: *“Megeszmérünk valamely Növényt akkor, amikor azt a’ többiektől megkülönböztetni és nevéről nevezni tudjuk”*. Gönczi rámutatott a növényi és állati ivaros szaporodás alapvető különbözőségére, a felszínes analógián alapuló elnevezések didaktikai és biológiai tarthatatlanságára.

– Amilyen nagyot lépett előre Diószegi és Fazekas az első magyarul szóló növényhatározó megismerésében Linné mesterséges – ugyan már természetes családokat figyelembe vevő – rendszerét alapul véve, olyan nagy lépés volt Gönczitől Endlicher természetes rendszerének bevezetése. Ezáltal lett a következő tanuló és tanító nemzedék a fejlődéstörténeti rendszerek (ENGLER 1900-1968 és WETTSTEIN 1898) alapjai iránt fogékony, amelyek a virágos növények rendszertani szerepének háttérbe szorításával, a virágtalanok megismerésével a növényvilág gazdagságáról, arányairól egészen más, a valósághoz egyre közelítő képet festenek.

² Gönczi (Gönczy) Pál nevelő és tanár, a Természettudományi Társulat tagja (1817, Hajdúszoboszló – 1892, Karácsond). 1859-ig magániskolát vezetett, majd a pesti református gimnázium igazgatója, 1867-ben közoktatási minisztériumi tanácsos, utána államtitkár lett. Sadler műve nyomán készített, ifjúságnak szóló határozókönyve az első ilyenemű irodalmunkban. Támogatta Brassai Sámuel és Kováts Gyula korszellemnek megfelelő növényhatározóját, amely – megjelenése esetén – Diószegi és Fazekas füvészkönyvét lett volna hivatva felváltani.

Mindez hogyan tükröződik egy vidéki kisváros polgári iskolájában a természetrajz oktatását segítő herbáriumának alapján?

Redl Gusztáv Tapolcán

Tapolca történetében művelődés és gazdaságtörténeti szempontból jelentős időszak a XIX. század vége és maga a századforduló. A tapolcai vincellériskola (1892) és az 1895-től polgári iskolává szerveződő felsőbb népiskola a gazdasági és természettudományos ismeretek központja lett. A polgári iskola fejlesztését a tekintélyes tapolcai polgári családból származó Redl Gusztáv (1853-1917) szorgalmazta, és negyven évig az iskola igazgatójaként szolgálta a város kulturális haladásának ügyét. Életpályája TÓTH JÓZSEF (1992) feldolgozásában méltó módon közismertté vált. Az édesapa, Redl József (1819-1855) az 1848/49-es szabadságharcban Görgey seregének tisztje volt.

A tapolcai polgári iskola száraz padlásán, a régiségek között száz évig kiváló állapotban megmaradt egy növénygyűjtemény. Számos lapján a levél- és virágszínek sem fakultak meg, s egyes hajtások is jól megtartották antociános elszíneződésüket. A herbárium tudományos, hely- és oktatástörténeti értékét Sági Károly (1919-1997) régész muzeológus sejtette meg. Sági 1979-ig a keszthelyi Balatoni Múzeum igazgatója volt, majd nyugdíjazását követően 1981-től a tapolcai Pedagógiai Gyűjtemény szervezője, később a Városi Múzeum munkatársa és régészeti gyűjteményének vezetője lett. A feltehetően gazdag – de sajnos elkallódott – iskolai természetrajzi szertári gyűjteményből megmaradt herbárium Redl Gusztáv pedagógiai és természetkutató tevékenységének eredménye. Megvalósul benne az a szemlélet, amelyet Gönczi könyve reprezentált és kialakított.

Redl Gusztáv egész alkotó életét szülővárosának, Tapolcának áldozta. Rajztanárként, majd igazgatóként szakadatlanul fejlesztette saját természettudományos ismereteit. Amatőr kutatóként gyűjtötte és rendszerezte a környék ásványait, növényeit és állatait. Csanády Gusztáv keszthelyi akadémia igazgatóval együttműködve Halápon római korú sír leleteit mentette meg. Lóczy Lajost ő hívta el az 1903-ban felfedezett tavasbarlang feltárására, s a környéken hű kísérője volt. Természettudományos gyűjteményének egy részét Lóczy kérésére adta át a Földtani Intézetnek. „A Balaton Tudományos Tanulmányozásának Eredményei” monográfia (amelyet Lóczy szervezett meg) és a „Magyar Birodalom Állatvilága” hivatkozik Redl ásványtani és zoológiai gyűjtéseire. ENTZ és SEBESTYÉN (1942) pedig Tapolca környéki lepkészeti gyűjtéseinek a faunakatalógus szerint 1894-ben megjelent listáját említi.

Redl személye és tevékenysége mindaddig ismeretlen maradt a botanika története számára. Nyilvánvalóan nem volt a szó eredeti értelmezése szerint botanikus. A Kitaibel óta nagy szolgálatot tevő háttéralakok közé sem igen tartozhatott, pedig közöttük sok vidéki pedagógus, lelkész, patikus segítette a botanika nagy egyéniségeit növény- és helyismerettel. Redl növénygyűjtő tevékenysége mégis jelentős, közvetlenül Borbás és a vasi Gáyer Gyula munkássága közé illeszkedik be, elsősorban tapolcai, lesencei, uzsai vonatkozásaiban. Érdekes módon, eddigi ismereteink szerint nincs nyoma annak, hogy Borbás Vince, akit ugyancsak Lóczy kért fel a balatoni monográfia növénytani kötetének megírására, kapcsolatba került volna Redl Gusztávval. A tapolcai herbárium első jegyzett lapjai 1895-ből valók, Borbás 1893 és 1897 között tette meg Balaton környéki tanulmányútjait flóraművéhez (BORBÁS 1900), Tapolcán 1897-ben járt. A tapolcai lápteknő növényritkaságaira vonatkozó adatok alig szerepelnek a flóraműben. Redl egyik érdeme az, hogy a közönséges

hízókát (*Pinguicula vulgaris*) megtalálta, és számos herbárium lapja egyértelmű bizonyíték arra nézve, hogy akkor havasalji láprét volt a medencében. A másik kiemelkedő érték a *Pulsatilla montana* a Szent György-hegyről. A leletek csak teljesebbé tudják tenni a ma már sajnos történelmivé lett bizonyítékok sorát, mert a környezetre tekintet nélküli, bevételt hajszoló erdő- és mezőgazdaság, a mélyművelésű bányáipar helyrehozhatatlanul tönkretette a páratlan természeti értéket jelentő lápi és hegyi réteket.

Redl minden bizonnyal használta a születése előtt egy esztendővel kiadott Gönczi-féle didaktikus tankönyvet, forgathatta Diószegi és Fazekas remekét, az iskolában megtalálható volt HAZSLINSZKY "virányos" és fűvészeti könyve (1864, 1872). Rendelkezésére állt CSEREY ADOLF főgimnáziumi tanár 1887-ben első, majd 1894-ben másodízben kiadott növényhatározója, mígnem 1903-ban megérkezett a szinte közmondásos "Hoffmann-Wagner" (Karl és Julius Hoffmann növényatlaszának WAGNER JÁNOS (1903) aradi tanítóképző intézeti tanártól Magyarországra átdolgozott és kibővített rajzos változata). Ezek a könyvek szolgálták JÁVORKA SÁNDOR Magyar flórájának megjelenéséig (1924-1925), megőrizvén a XIX. század népi és átalakuló növényismereti szókincsét, szemléletét.

A herbárium jellemzői

A tapolcai polgári iskola töredékes herbárium a jelenleg 344 darab szárított növényt tartalmaz, amelyek kettő kivételével felragasztott állapotban vannak. A nemzetségek és a családok borítólapjainak száma alapján úgy becsülhető, hogy a megmaradt tételek száma egyharmada lehet az eredeti, teljes gyűjteménynek.

A herbárium kivitelezése igen műves (1. ábra: a kötet belső borítóján). Elsősorban oktatási, bemutatási célt szolgált, ez inkább enciklopedikus, mint tudományos problémamegoldó gyűjtésre utal. Megállapítható a település körzetének florisztikai megismerésére való törekvés. Gyűjtője – Redl – nem foglalkozott célirányosan egyes kritikus területek (pl. láprétek, bazaltsziklák, dolomitvegetáció) növényvilágával, rokonsági és alakkörökkel, növényföldrajzi és taxonómiai, mikroszisztematikai problémákkal. Legfőképp ezért nem teljes értékű a gyűjtemény, de létrehozása becsülendő teljesítmény és forrásként jól használható. A Szent György-hegyi *Campanula* "sorozat", vagy a *Ranunculus*oké, *Salviáké*, *Potentilláké* például nagyon tanulságos!

A herbárium lapok fehér kartonból készültek, A/3 méretűek, igen szép kivitelezésűek, ami a herbárium reprezentatív jelentségére utal. A növények léniaázott keretben, egyedileg lyukasztott és fémperevezett nyílásokba selyemszövet borítású gumiszálakkal lettek rögzítve. A vágás, léniaázás és a növények felkötözése a Löwy Bernát által 1883-ban alapított első tapolcai nyomdában készült. A növények tudományos és magyar neve, a gyűjtés helye és ideje előre megvonalaázott szövegmezőben a lap alján, közepén helyezkedik el. A léniaázott keret kétféle: a lapok egy részénél íves, más részénél szögletes sarkalású. Valamennyi exszikkátumot kétrét hajtott A/2 méretű selyempapír borít. A borítókon esetenként feljegyzések (pl. személynevek), bélyegcímkek találhatók. Az egyes nemzetségekhez (genus) tartozó fajokat erősebb, rózsaszín, A/2 méretű borítók fogják egybe. Itt további feljegyzések között olvasható az illető család (familia) neve és római, valamint arab számból álló kódjele. A családokat vastag, sötétkék kötésű karton hord- és fedlapok különítik el.

A herbárium feldolgozásának módszere

Az adattárban tételesen, külön sorszám alatt felsorolunk minden egyes ívet: borítót és herbáriumi növényt tartalmazó lapot egyaránt. Ilyenformán összesen 582 sorszámozott tételel képviseli az egykori teljes gyűjteményt, amelyből – mint korábban jeleztük – 344 darab az exszikkátum.

A családnevek latinul mindig szerepelnek, több esetben magyarul is. A sorrend változó: latin – magyar vagy fordítva. A latin családneveket hiány esetén pótoltuk és kiskapitálissal szedtük. A neveket a család sorszáma és az alá tartozó nemzetségek sorszáma követi (pl.: Hídőrfélék – Alismataceae 12(.) család (I-III.). A nemzetségnevek az eredeti számkódról (pl. *Sparganium* fajok 13/II) ismerhetők fel. A selyempapír borítókön a nemzetségek számkódját a biztonság kedvéért általában feltüntették.

A lapokon olvashatók a korabeli nómenklatúra, helyesírás és szóhasználat szerinti tudományos és magyar fajnevek. Az auktor (szerző) neve igen ritkán szerepel. A magyar névhasználat általában megfelel a nyelvújítást (sőt Diószegit és Fazekast) követő, és a korabeli mérvadó botanikai szakkönyveknek (Cserey, Hoffmann – Wagner János tolmácsolásában, Mágocsy-Dietz lektorálásával). A faj- és lelőhelyneveket az eredeti helyesírással közöljük, még akkor is, ha hibásnak bizonyulnak.

A dátumozásban az évszámok és a napok után pont nem szerepelt. A lapokon a gyűjtés napja nem egységesen íródott, pl. *4én* vagy *16án* vagy csak 23 formában. Az adattárba utótagok nélkül vettük fel.

A mai érvényes nómenklatúra szerinti név az egyes tételek utolsó sorában törtjelet (/) követően szerepel, számos értékelő megjegyzéssel. Gondolat- és törtjel (– és /) a hiányzó, kérdőjel (?) a bizonytalan adatokra hívja fel a figyelmet. Itt olvasható a ma érvényes tudományos név, a korabeli magyar névvel kapcsolatos megjegyzés, és a faj termőhelyi, elterjedési jellemzői. Az utóbbiak Tapolca korabeli természeti képének ismerete, és az évszázad alatt végbement környezeti változások megítélése szempontjából érdekesek.

Az adattárat követően elemezzük a gyűjtés ideje és helye alapján Redl Gusztáv növénygyűjtő tevékenységét. A tételeket feldolgoztuk a rendszertani (taxonomiai) megoszlás, a gyakorlati (gazdasági) jelentőség szempontjából. Elemeztük a tudományos és a magyar neveket nómenklatúrai, etnobotanikai, nyelvtörténeti szempontból. Megállapításokat kívántunk tenni Tapolca és környéke egykori természeti képére, valamint az egy évszázada bekövetkezett változásokra vonatkozóan.

Adattár

1. ABIETINACEAE

– / (PINACEAE, Abietoideae)

– / (CUPRESSACEAE)

2. *Juniperus* fajok 7/V.

3. *Juniperus communis* – Boróka fenyő (Gyalog-fenyő): Tapolca városerdő 1900 április 15

/ *Juniperus communis* L. – közönséges boróka: A pannóniai flóratartomány honos fenyőféléje. Legelőkön, kopárokon, bokorerdőkben gyakori, magasabb növésű erdő (pl. cseres) záródásával visszaszorul.

4. GINKGOACEAE fajok 7/VIII.

5. *Ginkgo biloba* – Ginkgó fa: Szentgrót. Berényi kert 1905 július 9

/ *Ginkgo biloba* L. – páfrányfenyő: Távol-keleti díszfa, hazánkban a XIX. században kezdett közkedvelt parkfává válni.

6. Hínárfélék – NAJADACEAE 9 család I-IV.

/ p.p. POTAMOGETONACEAE

7. *Potamogeton* fajok 9/I.

8. Borostás uszányfű – *Potamogeton pectinatus*: Tapolca lápteknő 1905 augusztus 19

/Potamogeton pectinatus L. subsp. *pectinatus* – fésűs békaszőlő. Az *úszány* már DIÓSZEGI-FAZEKASNÁL (1807) a *Potamogeton* nemzetség magyar neve, s HOFFMANN-WAGNER (1903), vagyis Redl kortársa is ezt használja. A Középhegységben szórványos, Dél-délnyugat-Dunántúl (Zala-Tolna), álló- és folyóvizek, mocsarak kishíjánájában. A subsp. *balatonicus* a Balatonban gyakoribb, amelyet 1926-ban a svájci Gams fedezett fel; addig elkerülte a magyar botanikusok figyelmét.

9. Balatoni hínár – *Potamogeton perfoliata*: Balaton, Badacsony 1905 augusztus 3

/Potamogeton perfoliatus L. – hínáros békaszőlő: Világszerte elterjedt nagyhínár.

10. Üveglevelű békaszőlő – *Potamogeton lucens*: Tapolcza lápteknő 1905 augusztus 12

/Potamogeton lucens L.: A fényes, vékony, üvegszerűen áttetsző levéllemezre utaló fajnév már Diószegi-Fazekasnál is így szerepel: *üveglevelű úszány*. Tiszta vizek nagyhínárjában jellemző faj volt. A vízszenyezések miatt kipusztulóban van.

11. Tengeri tündérhínár – *Najas marina*: Balaton Badacsony 1905 augusztus 3

NAJADACEAE

/Najas marina L. – nagy tüskeshínár: A préselt növény felületét finom mészkegereg borítja. A Balaton vizében, kémiai tulajdonságainál fogva, jellemző a biogén mész kiválás a növényekre.

12. *Triglochin* fajok 11/II.

– /JUNCAGINACEAE (A *T. palustre* Borbás /1900/ szelint közönséges volt a láp- és szikesedő réteken.)

13. Hidőrfélék – ALISMATACEAE 12 család I-III

14. Utifű hidőr – *Alisma Plantago*: Tapolcza lápteknő 1905 augusztus 19 (Fedőlapon 12/I)

/Alisma plantago-aquatica L. – vízi hidőr: Mocsarak, sekélyvízi hínárnövényzet elterjedt faja.

15. Mocsári nyílű – *Sagittaria sagittifolia*: Badacsony Balaton 1905 augusztus 9 (Fedőlapon 12/III)

/Sagittaria sagittifolia L. – nyílű: Zavartalan nádasok, mocsarak, fogyatkozóban lévő növénye.

16. *Sparganium* fajok 13/II

/SPARGANIACEAE

17. Ágas békabuzogány – *Sparganium erectum*: Tapolcza lápteknő 1905 július 18

/Sparganium erectum L.: Mocsarakban állományalkotó.

18. Kontyvirágfélék – ARACEAE 14 család I-III.

19. Foltos kontyvirág – *Arum maculatum* (Fedőlapon 14/I): Raposkai erdő 1905 április 27

/Arum maculatum L.: Üde bükkösök, gyertyános-tölgyesek növénye.

– /POACEAE (Gramineae)

20. *Anthoxanthum* fajok 15/V

21. *Anthoxanthum odoratum* – Szagos borjúpázsit: Csáford szőlőhegy 1907 május 7

/Anthoxanthum odoratum L.: Üde réteken társulásalkotó.

22. *Phleum Böehmeri* – Ibolyaszín komócsin:

Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 június 19
/Phleum phleoides (L.) KARSTEN. – sima komócsin: Száraz hegyi rétekre jellemző.

23. Kunkorgó hajka – *Stipa capillata*: Tapolcza nagymező 1903 május 22

/Stipa capillata L. – kunkorgó árvalányhaj: Már Diószegi-Fazekas által is használt magyar név. Ma: árvalányhaj.

24. *Avena pubescens* – Szőrösödő zab: Tapolcza nagymező 1907 május 22

/? Avena fatua L. – héla zab

25. *Koeleria cristata* – Taréjos Koeleria: Tapolcza Hértő dűlő

/Koeleria cristata (L.) PERS. – karcsú fényperje

26. *Festuca arundinacea* – Nádképű csenkesz: Tapolcza lápteknő 1907 május 24

/Festuca arundinacea SCHREB. Nagytermetű, mocsári pázsitfű

27. *Molinia coerulea* – Kék kékenz : Tapolcza lápteknő 1907 augusztus 10

/Molinia caerulea MÖNCH – kékperje valamely alfaja. Kiszáradó kékperjés láprét karakterfaja.

28. *Andropogon gryllus* – Élesmosó fenyér (Fedőlapon 15/2): Tapolcza nagymező 1905 július 8

/Chrysopogon gryllus (TORN.) TRIN. – élesmosófű: Melegkedvelő, dél-eurázsiai sztyeppnövény.

29. Kása köles – *Panicum miliaceum* (Fedőlapon 15/IX): Tapolcza szántóföld 1905 augusztus 17

/P. miliaceum L. – természetett köles

30. *Bromus secalinus*: Tapolcza Nagymező 1911 június 24

/Bromus secalinus L. – gabonarozsнок

31. *Bromus hordaceus*: Tapolcza lápteknő 1907 május 24

/Bromus hordaceus L. subsp. *hordaceus* – puha rozsнок.

32. *Glyceria fluitans*: Tapolcza lápteknő 1907 június 5

/Glyceria fluitans (L.) R. BR. – réti harmatkása: Vízpartokon, árkokban.

33. *Poa trivialis* – Sovány perje: Tapolcza lápteknő 1907 május 24

/Poa trivialis L. Mocsári faj.

34. Dactylis glomerata – Csomós ebír: Tapolcza lápteknő 1907 június 3

/Dactylis glomerata L. Középnedves (mezofil) réteken; mindenütt közönséges.

További borítók herbárium lap nélkül:

15/X (+ értelmezhetetlen jelzés)

15/XIV

Schwarcz Imre 6.

15/XXXVII

35. Palkafélék – CYPERACEAE 16 család I-IX.

36. Cyperus fajok 16/I.

(Kék szegélyű fehér bélyegcimke a fedőlap jobb felső sarkán: 26.)

37. Sárgálló palka – Cyperus flavescens: Badacsony Balaton 1898 július 7

/Cyperus flavescens (L.) RCHB. – sárga palka: Az izszipnövényzet fogyatkozásban lévő faja.

38. Schoenus fajok 16/II.

39. Schoenus nigricans – Kormos csáté: Tapolcza lápteknő 1907 május 13

/Schoenus nigricans L.: Üde láprétek társulá s-alkotó ősi növénye volt. A Tapolca-medencéből a láprétek lecsapolását és feltörését követően 1-2 tő kivételével kiveszett. A *Primula farinosa* (lisztes kankalin), a *Pinguicula alpina* és *vulgaris* (havasi- és a közönséges hízóka) élőhelyét képezte állománya.

40. Scirpus fajok 16/IV.

41. Scirpus Holoschoenus – Szürkieszakálú káka: Tapolcza lápteknő 1907 július 28

/Scirpoides holoschoenus (L.) SOJÁK – szürkékáka: Diószegi – Fazekasnál és Hazslinszknál szürkélábú. Üde homokpusztagyeppek növényeként helyileg a lápteknőből kiemelkedő homokhátaakat jelezte.

42. Erdei káka – Scirpus sylvaticus: Tapolcza folyópart 1898 június 3

/Scirpus sylvaticus L.

43. Tavi káka – Scirpus lacustris: Tapolcza folyópart 1905 augusztus 12

/Scirpus lacustris L. subsp. tabernaemontani (C. GMEL.) SYME – kötőkáka

44. Heleocharis fajok 16/V.

45. Heleocharis palustris – Árva tódísz: Tapolcza lápteknő 1907 május 13

/Eleocharis palustris (L.) R. et SCH. – mocsári csetkák

46. Eriophorum fajok 16/VII.

47. Széleslevelű gyapjúfű – Eriophorum latifoli-

um: Tapolcza lápteknő 1905 június 3

/Eriophorum latifolium HOPPE – széleslevelű gyapjúsás: Eredetileg mohás láprétek növénye. Nagyon megfogyatkozott. Védett! Diószegi-Fazekasnál a régies, egyszerű *gyapú*, Hazslinszknál *szürke gyapú* olvasható, Hoffmann-Wagner majd Jávorka már a *gyapjúsást* használja, de a tájnevek között még szerepel a *gyapjúfű*. Teljes eltűnése a medencéből 1985-re következett be. A lakosság népi növényismeretének eleme volt. (Lovasné, 70 éves raposkai adatközlőnk akkor már hiába kereste.)

48. Carex fajok 16/IX.

49. Parti sás – Carex riparia: Tapolcza folyópart 1900 április 3

/Carex riparia CURT.

50. Carex stricta – Sudár sás: Tapolcza nagymező 1907 május 5

/C. elata ALL. – zsombéksás

51. Róka sás – Carex vulpina: Halastói rét 1905 július 28

/Carex vulpina L. – rókásás

52. Carex acutiformis – Hegyesképu sás: Tapolcza lápteknő 1907 május 9

/Carex acutiformis EHRH. – mocsári sás

53. Carex distans – Ritkás sás: Tapolcza lápteknő 1907 május 7

/Carex distans L. – réti sás. Ma még a Balaton körüli nedves és enyhén szikes réteken gyepalkotó.

54. Carex paniculata – Bugás sás: Tapolcza lápteknő 1907 május 9

/Carex paniculata JUSL.: Diószegi-Fazekasnál *buglyos sás*. Magassásosok, láp- és forrásláp társulások jellegzetes faja.

55. Carex caryophyllea – Szegfü sás: Gyulakeszi Csobánczvár 1907 május 4

/Carex caryophyllea LATOUR – tavaszi sás: Szttyepréti elem.

56. Szittyófélék JUNCACEAE 18. család I-II.

57. Luzula campestris – Közönséges luzula: Gyulakeszi Csobánczvár 1907 május 4

/Luzula campestris (L.) DC. – Mezei szittyó – /LILIACEAE s.l.: Újabban több családra osztják fel.

58. Muscari fajok 19/VI.

59. Fürtös gyöngyike – Muscari racemosum: Tapolcza nagymező 1905 április 7

/M. racemosum (L.) LAM. et DC.

60. Asphodelus fajok 19/IX.

61. Fehér magzating – Asphodelus albus:

Tapolcza billegei erdő 1905 május 20
/Asphodelus albus MILL. – királyné gyertyája:
 Diószegi és Fazekas még ezen a magyar néven ismeri. Mai hivatalos magyar nevének egyike (genyőte) a Kitaibel által 1799-ben a Keszthelyi-hegységben gyűjtött *kenyete* formára vezethető vissza. Űde, elsősorban mészkérülő lombos erdők növénye. Védett.

62. *Anthericum* fajok 19/XI.

63. *Anthericum ramosum* – Ágas hölye: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 július 24
/Anthericum ramosum L. – ágas homokliliom:
 Diószegi-Fazekasnál és Hoffmann-Wagnernél egyaránt ismert régi név a *hőlye*. Ma hivatalosan *homokliliom*.

64. *Ornithogalum* fajok 19/XII.

65. Piramis sárma – *Ornithogalum pyramidale*: Tapolcza városerdő 1903 május 20
 (Bélyegcimke: 45.)
/Ornithogalum pyramidale L. – nyúlánk madártej: Száraz gyepek, sztyepprétek védett növénye.

66. Konyuló sárma – *Ornithogalum nutans*: Tapolcza szántóföld 1900 április 22
 (Bélyegcimke: 42.)
/Ornithogalum x degenianum POLGÁR – Degen-madártej: Az *O. boucheanum* és az *O. umbellatum* hazai keletkezésű állandósult hibridje. Ligeterdőkben, vetésekben ritka.

67. *Gagea* fajok 19/XIII

68. *Gagea minima* – Apró tyuktaraj: Gyulakeszi Csobáncz 1907 május 4
/Gagea minima (L.) KER-GAWL. – apró tyuktaraj: Mezofil, sziklás lomberdőben.

69. *Scilla* fajok 19/XIV

70. *Scilla bifolia* – Kétlevelű csillagvirág: Tapolcza Csöndes sűrű 1907 április 9
/Scilla bifolia agg.

71. *Allium* fajok 19/XV.

72. Hegyi hagyma – *Allium montanum*: Tapolcza városerdő 1905 szeptember 6
/A. senescens L. subsp. *montanum* (F. W. SCHM.) Janch.: Zárt sziklagyepi növény.

73. Bunkós hagyma – *Allium spaerocephalum*: Tapolcza szántóföld 1898 június 6
 (Bélyegcimke: 48.)
/Allium sphaerocephalon L.: Nyílt, száraz gyepekben előforduló védett faj.

75. Medve hagyma – *Allium ursinum*: Raposkai erdő 1905 május 10
/Allium ursinum L.: Űde gyertyán- és bükklelges erdőkben tömeges.

76. Kigyós hagyma – *Allium scorodoprasum*: Kisörs hegytető 1904 július 10
/Allium scorodoprasum L. – kigyóhagyma

77. *Allium angulosum* – Ormos hagyma: Tapolcza lápteknő 1907 augusztus 24
/Allium angulosum L. – gyíkhagyma: Láprétek pusztulóban lévő faja.

78. *Allium flavum* – Sárga hagyma: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 július 24
 (Bélyegcimke: 10.)
/Allium flavum L.: Száraz, sziklás gyepek gyakori faja.

79. Kerti jácint – *Hyacinthus orientalis* Tapolcza kertből 1905 április 15
/Hyacinthus orientalis L.

80. *Narcissus pseudonarcissus* – Csupros nárcisz: Tapolcza, kertekből 1906 április 4
/AMARYLLIDACEAE; Narcissus pseudonarcissus L.

81. Álnárcisz nárcisz – *Narcissus pseudonarcissus*: Tapolcza kertekből 1905 április 30
/Narcissus pseudonarcissus L. – Csupros nárcisz

82. Orvosi sülyfű – *Polygonatum officinale*: Tapolcza Mogyoróshegy 1900 május 6
/A sülyfű elnevezés a kortárs Hoffmann-Wagner könyvben olvasható. Ma: orvosi *salamonpecsét*.

83. *Veratrum* fajok 20./II.

84. *Veratrum nigrum* – Fekete zászpa Tapolcza vasuti rétek 1900 augusztus 3
 (Bélyegcimke: 3.)
/Veratrum nigrum L.: Lomberdei (tölgyes, gyertyános-tölgyes) faj.

85. Fehér zászpa – *Veratrum album* Tapolcza kiskuti rét 1905 július 20
/Veratrum album L.: A láprétek reliktum jellegű védett növénye. A Tapolcai-medencében a kipusztulás határára jutott.

86. Tukma-félék – SMILACACEAE 21 család/I-VIII.

87. *Asparagus* fajok 21/I.

88. *Polygonatum* fajok 21./III.

89. *Polygonatum latifolium* – lenyomata látható a megmaradott borítólapon. ld.még 82.sz.

90. *Convallaria* fajok 21/IV.

91. *Paris* fajok 21/VI.

92. Négylevelű csillár – *Paris quadrifolia* Tapolcza városerdő 1906 május 20
/Paris quadrifolia L. – négylevelű farkasszőlő:
 Űde gyertyán- és bükklelges erdőkben.
 Diószegi-Fazekasnál *tzillár*, Hazslinszkyánál *cillár*.

93. *Majanthemum* fajok 21/V.

94. *Majanthemum bifolium* – Kétlevelű árnyékvirág: Kapolcs Bonczostető 1909 május 7

/Majanthemum bifolium (L.) F. W. SCHM.: Üde, árnyas gyertyán- és bükkleaves erdőkben. 23.

23/I.

95. Nőszirmfélék – IRIDACEAE 24/I-III.

96. *Iris* fajok 24/III.

97. Piszkos nőszirm – *Iris squalens*: Tapolcza
Mogyorós 1908 május 28

/Iris variegata x I. pallida = I. x squalens

98. Sziberiai nőszirm – *Iris sibirica*: Tapolcza
Királykut 1903 május 25

/Iris sibirica L. – sziberiai nőszirm: A nőszirm elnevezés Diószegi-Fazekastól eredő, szép, találó nyelvújítási szó, amely a belső leplekhez hasonló három bibekaréjra utal. A Tapolcai-medencében igen megritkult. Védett.

– / (ORCHIDEACEAE)

99. Lazafürtű kosbor – *Orchis palustris*:

Tapolcza városerdő 1899 július 7

/Orchis laxiflora LAM. subsp. palustris (JACO.) A. et G. – mocsári kosbor: Mocsár- és lápréteken. Védett, pusztuló faj.

100. *Orchis tridentata* – Tarka kosbor: Tapolcza
kiskutirét 1907 június 5

/Orchis tridentata SCOP.: A kosbor Diószegi-Fazekastól származó új nemzetségnév. Sziklagyepekben, lejtősztyepekben, karsztbokor-erdőkben, homoki réteken. Védett.

101. *Gymnadenia conopsea* – Szunyoglábfű
csorikra: Tapolcza Köleshelyirét 1907 június 5

/Gymnadenia conopsea (L.) R. BR. – szunyoglábfű bibircsvirág: A csorikra Hoffmann-Wagnernél, majd utána még Jávorkánál is megvan; az elsőben a népies, illetve az addig használt magyar nevek között, utóbbiban hivatalos nemzetségnévként. Nedves réteken és lápréteken. Védett.

102. *Ophrys aranifera* – Párkányos bangó:

Tapolcza kiskutirét 1907 május 13

/Ophrys sphegodes MILL. – pókbangó: A bangó Diószegi-Fazekastól származó új nemzetségnév. Friss, felszáraz füves termőhelyeken. Fokozottan védett.

103. Agár kosbor – *Orchis morio*: Tapolcza vasu-
tirét 1906 május 3

/Orchis morio L. Védett

104. *Anacamptis pyramidalis*: Tapolcza

Szentgyörgyhegy 1905 július 10

/Anacamptis pyramidalis (L.) RICH. – vitézvirág: Löss lejtősztyeppréten, homoki gyeppen. Védett.

105. *Cephalanthera rubra* – (Serapius) Piros

tekeporhon: Tapolcza városerdő 1902 június 2
/Cephalanthera rubra (L.) RICH. – piros madársisak: A kortárs Hoffmann-Wagnernél, ahogy később Jávorkánál is, a ma használatos *madársisak* név olvasható, de Hoffmann-Wagner a népi nevek között hasonló etimológiai jellegűeket sorol fel: *porfej*, *hímteke*, vagy a csaknem azonos *tekeportartó*. Üde tölgyesekben. Védett.

106. Hajnalkafélék – CONVULVULACEAE 27 család
/I-III.

A hajnalka Hoffmann-Wagnernél és Jávorkánál hajnalika.

107. *Convolvulus* fajok 27/I

108. *Convolvulus arvensis* – Kis hajnalka:

Tapolcza szántóföldek, év nélkül

/Convolvulus arvensis L. mezei szulák

109. *Convolvulus cantabrica* – Cantabriai hajnalka: Tapolcza Szentkúti földek 1906 július 20

/Convolvulus cantabrica L. – borzas szulák:

Mészke- és dolomit-sziklagyepek mediterrán növénye. Védett.

110. *Cuscuta* fajok 27/III.

/CUSCUTACEAE

111. *Cuscuta europaea* – Európai hajnalka:

Tapolcza I. Utasház 1905 augusztus 23 –

(*Xanthium spinosum* gazdanövényen – Sz. I.)

/Cuscuta europaea L. – közönséges aranka:

Hazslinszknál európai *fűnyűg*, európai *pippány*.

112. Borágófélék – BORAGINACEAE 29 család/I-XVIII.

113. *Heliotropium europaeum* – Európai kunkor:

Tapolcza Csöndes-sűrű 1905 augusztus 17

29/I.

/Heliotropium europaeum L.: Már Diószegi-Fazekasnál is régebbi névként használja (Priszter szerint középkori), amely a jellegzetesen kunkorodó *boragoid* virágzatra utal. Vetési gyomtársulások megritkult növénye.

114. *Cynoglossum vulgare* – Orvosi árnyó:

Tapolcza nagymező 1902 május 17

29/II. (Bélyegcímke: 20.)k

Diószegi-Fazekastól származó, jellegzetes termőalakulásra utaló név.

/Cynoglossum officinale L. – közönséges ebnyelvűfű. Száraz gyepekben és gyomtársulásokban gyakori.

115. *Lappula echinata* – Bojtorján sülmag:

Tapolcza szántóföldek 1905 július 24

/Lappula squarrosa (RETZ.) DUM. – bojtorjános koldustetű: Útszéli és vetési gyomtársulások faja. Régi magyar neve a termés tövises voltára utal.

116. *Myosotis palustris* – Mocsári nefelejts

Tapolca lápteknő 1907 május 24

/Myosotis palustris (L.) NATH. em. RCHB. – mocsári nefelejcs: Mocsarakban, lápokon elég gyakori.

117. *Nonnea* fajok 29/X

/Nonea MEDIC.

118. *Symphytum* fajok 29/XII

119. *Symphytum tuberosum* – Gumós nadálytő:

Tapolca városerdő 1906 április 25

/Symphytum tuberosum L. subsp. *nodosum* (SCHUR) SOÓ: Tölgy-, gyertyán- és büккеgyes erdőkben.

120. *Lithospermum* fajok 29/XIII.

121. *Lithospermum arvense* – Mezei kőmag:

Tapolca Nagymező 1905 március 5

(korai virágzása érdekes – Sz. I. megj.)

/Buglossoides arvensis (L.) I. M. JOHNST. mezei gyöngyköles: Szántókon és útszéli gyomtársulásokban gyakori.

122. *Onosma* fajok 29/XIV

123. *Onosma arenarium* – Homoki vértő:

Tapolca régi mésztető 1905 július 8

/Onosma arenaria W. et K. subsp. *tuberculatum* (KIT.) JÁV. [A subsp. *tuberculatum* (KIT.) JÁV. a serteszőrök köze kopasz, a szár felső része 2-3 ágú és kevés virágú]. Gyöktörzse és gyökere alizarin festékanyag tartalma miatt vérvörös. Homokon, lejtősztyeppréteken.

124. *Cerinth* fajok 29/XV.

125. *Cerinth minor* – Kisebb szeplész: Tapolca szántóföldek 1905 június 2

/Cerinth minor L. – szeplőlapu: Leromlott, bolygatott sztyepprétek. Fehéren pettyezett (szeplős) levelei miatt neve már Diószegi-Fazekasznál *szeplén*. Ma: szeplőlapu.

126. *Echium* fajok 29/XVI

127. *Echium vulgare* – Terjőke kígyószisz

Tapolca nagymező 1905 augusztus 22

/Echium vulgare L. Útszéli gyomtársulásokban közönséges.

128. Burgonyafélék – SOLANACEAE 30 család (I-XII.)

129. *Datura* fajok 30/III.

130. *Hyoscyamus* fajok 30/IV

131. *Hyoscyamus niger* – Bolondító csalmatok:

Tapolca nagymező 1907 május 22

/Hyoscyamus niger L. – bolondító beléndek: A *csalmatok* Diószegi-Fazekastól származik, eléggé elterjedt (vö.: mérget főzni = csalmatokat főzni). Mai hivatalos magyar neve: *beléndek*. Parla-

gokon, szántókon gyakori.

132. *Lyceum* fajok 30/VI.

Lycium L.

133. *Lycium vulgare* – Pongyola fanzár: Tapolca Beszedics kert 1905 augusztus 18

/Lycium barbarum L. – közönséges ördögcérna: Diószegi-Fazekastól származó, mára elfeledett név. Kínából származó, sövénynek ültetett, sokfelé elvadult és meghonosodott növény.

134. *Solanum* fajok 30/VIII.

135. *Solanum dulcamara* – Keserédes csucsor:

Tapolca lápteknő 1905 augusztus 12

/Solanum dulcamara L. – keserű csucsor: Mocsári, láperdei társulások szegélyén, kistermetű lián.

136. *Solanum nigrum* – Fekete ebszőlő: Tapolca csigakertek 1903 június 17

/Solanum nigrum L. – *fekete csucsor*: Melius Herbariumában (1578) ebszőlőként szerepel! Útszéli és kerti gyomtársulásokban.

137. *Physalis* fajok 30/IX

138. *Physalis Alkekengi* – Zsidócseresznye,

Piros paponya: Tapolca első utasház

1896 szeptember 6

/Physalis alkekengi L. – Diószegi-Fazekas régi nevei között: *páponya*, *paponya*. Etnobotanikai gyűjtéseink során felbukkant ez a név a Helleborusokra is. Eredetileg keményfaligetek, félszáraz lomberdők faja: kertekben, ültetvényekben, parkokban is megjelenik. Téli száraz dísz.

139. Ajakosak – Labiatae 31 család/I-XXXII.

–/(LAMIACEAE)

140. *Mentha* fajok 31/II.

141. *Mentha aquatica* – Vízi ménta: Tapolca lápteknő 1907 augusztus 24

/Mentha aquatica L. – vízi ménta: Mocsarakban, nedves, láp- és mocsárréteken.

142. *Mentha spicata*: Tapolca lápteknő 1905 július 20

/Mentha spicata L. em. HUDS. – zöld ménta: Régóta termesztett, tisztázatlan eredetű faj; fodoros levelű fajtája gyógynövény.

143. *Mentha longifolia* – Hosszulevelű ménta:

Tapolca kiskutirét 1907 július 15

/Mentha longifolia (L.) NATH. – lómenta: Eredetileg forráslápokban, patakmenti és ártéri magasrövidségeken, újabban gyomtársulásokban is.

144. *Mentha pulegium*: Tapolca bűdöstő 1905 július 14

/Mentha pulegium L. – csombormenta: Mocsárréteken.

145. *Salvia* fajok 31/V.

146. *Salvia Aethiopica* – Szerecsen zsálya:

Tapolcza nagymező 1907 július 7

/Salvia aethiopis L. – magyar zsálya: Száraz gyepek, löszsztyepek jellegzetes vándornövénye.

147. *Salvia austriaca* ~~Aethiops~~: Tapolcza Nagymező 1911 június 11

(Specimen collector corrigavit. – Sz. I.)

/Salvia aethiopis L. – Száraz gyepekben, löszsztyepekben.

148. *Salvia glutinosa* – Enyves zsálya: Haláp hegytető 1904 július 16

/Salvia glutinosa L. Üde gyertyános-tölgyes erdők növénye.

149. *Salvia verticillata* – Gyűrűs zsálya: Tapolcza városerdő 1899 augusztus 9

(Bélyegcimke: 38)

/Salvia verticillata L. – löszsálya: Száraz gyepekben, löszsztyepekben.

150. *Salvia pratensis* – Mezei zsálya: Tapolcza kiskuti rét 1907 június 5

/Salvia pratensis L. – Sztyepréteken, kaszálókon.

151. *Satureja* fajok 31/VI.

152. *Satureja Acinos*: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 augusztus 15

/Acinos arvensis (LAM.) DANDY. – parlagi pereszleny: Száraz gyepekben, gyomtársulásokban gyakori.

31/VII

153. *Origanum* fajok 31/VIII.

154. Majorana murvapik – *Origanum Majorana*: Tapolcza kertekből 1910 július 20

/Majorana hortensis MOENCH – majorána

156. *Origanum vulgare* – Szurokszagú murvapik: Tapolcza nagymező 1905 augusztus 17

/Origanum vulgare L. var. *barcense* (SIMK.) JÁV. – szurokfű: Murvái pelyhes szőrösök. Murvapikk – “Virágit murva pikkelyek borítják” (Diószegi és Fazekas névalkotása).

157. *Thymus* fajok 31/IX

158. *Thymus angustifolius* – Keskenylevelű kakukfű: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1906 július 30

/Thymus serpyllum L. – A kakukkfűvek régi neve a rajtuk élősködő démutka vajvirág nevében él már csak. Mészkerülő hegyi réteken.

159. *Thymus collinus* – Hegyi kakukfű: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 június 15

/Thymus pulegioides L.

160. *Clinopodium* fajok 31/XII.

161. *Clinopodium vulgare* Közönséges pereszleny: Tapolcza városerdő 1897 augusztus 3

/Clinopodium vulgare L. – borsfű: Ősi, ma is használatos nemzetségnév. Mezo- és xerofil tölgyesekben gyakori.

162. *Glechoma* fajok 31/XV.

163. *Glechoma hirsuta* – Borzas repkény:

Tapolcza Szentgyörgyhegy 1905 március 19

/Glechoma hirsuta W. et K. – Bükk- és gyertyán-elegyes üde erdőkben.

164. *Glechoma hederacea* – Kétiker (kétikusz*)

repkény: Tapolcza tanárkert 1907 május 9

/Glechoma hederacea L. – kerek repkény: Üde lomberdőkben és gyomtársulásokban.

(*Hoffmann-Wagnernél.)

165. *Stachys* fajok 31/XVII.

166. *Stachys germanica* – Németségfű:

Tapolcza gödrök 1896 augusztus 5

(borítólapon 64.)

/Stachys germanica L. – Fehér tisztesfű. Száraz gyepekben.

167. *Stachys annua* – Egynyári hunyász:

Tapolcza szántóföldek 1906 július 20

/Stachys annua (L.) L. – Tarlóvirág. Eredeti név-alakja Diószegi-Fazekasnál: *hunnyász*. Tarlókon, középkötött, kötött talajokon, az 1960-as évekig a gazdag méhlegelő vezérfaja.

168. *Stachys officinalis* – Orvosi tisztesfű:

Tapolcza lápteknő 1905 július 28

/Stachys officinalis (L.) TREV. – bakfű: Erdős sztyep faj.

169. *Marubium* fajok 31/XXII.

170. *Marubium remotum*: Diszel Nagymező 1907 augusztus 2

/Marrubium x paniculatum DESR. – korcs pemetefű: Lösz sztyepekben gyomtársulásokban.

171. *Marubium peregrinum* – Fehér pemetfű:

Tapolcza nagymező 1905 augusztus 15

/Marrubium peregrinum L. – Fehér pemetefű:

Ősi név. Lösz sztyepekben gyomtársulásokban.

172. *Leonorus* fajok 31/XXIII.

173. *Leonorus Marubiastrum* – Pemet kajtár:

Diszel nagymező 1907 augusztus 2

/Leonorus marubiastrum L. – Pemetegőngyajak. Üde gyomtársulásokban.

31/XXIII

Egy borító, bélyegcimkén: 44.

+31/XXIV

Névvel: Somogyi

174. *Lamium* fajok 31/XXVI.

31/XXVI.

175. *Lamium album* – Fehér árvacsalán:

Tapolcza városerdő 1905 május 6

/Lamium album L. Üde gyomtársulásokban.

176. Lamium amplexicaule – Szárölelő tátkanaf:

Tapolca lápteknő 1907 május 9

/Lamium amplexicaule L. – bársonyos árvacsalán: Diószegi-Fazekas névadása: "Bokr. ásító tártt szájának torkolatja szélinn két felől egy egy kis kanaf (fibra) van." /fibra = rost, szál/. Laza talajú gyomtársulásokban.

177. Lamium maculatum – Foltos árvacsalán:

Tapolca Csigóterek 1905 április 26

/Lamium maculatum L. Üde, gyertyán- és bükk-elegyes erdőkben, leromlott állományokban, útszéleken.

31/XXVIII. (kétszer)

178. Prunella fajok 31/XXX.

31/XXX

179. Ajuga fajok 31/XXXI

180. Ajuga genevensis – Genfi kacsornyak (kacs-kanyak?): Tapolca kiskutirét 1907 május 13

/Ajuga genevensis L. – közönséges infű: Diószegi és Fazekas névadása: *katskanyak* ("felső ajka igen kurta" – *kacska*: görbe, csonka elnyomordott (MÉSz 1979)). Száraz gyepekben, réteken közönséges.

189. Teucrium fajok 31/XXXII

190. Teucrium Chamaedrys – Gamandor tarorja:

Tapolca halastói dűlő 1907 augusztus

3/Teucrium chamaedrys L. – sarlós gamandor.

"Bokr. felső ajaka nints" – innen a nemzetség-név (Diószegi-Fazekas), erdős-sztyep növény.

191. Teucrium Scordium – Hagymaszagu tarorja:

Diszel nagymező 1907 augusztus 2

/Teucrium scordium L. – vízi gamandor: Mocsarakban, nedves réteken.

192. Galeopsis canescens – Kutya vajfű: Tapolca nagymező 1905 augusztus 24

/Galeopsis angustifolia EHRH. var. *canescens* (SCHULT.) GAUD. – keskenylevelű kenderkefű: Vágások, gyomtársulások növénye.

193. Galeopsis pubescens – Szőrösödő vajfű:

Tapolca városerdő 1905 június 12

/Galeopsis pubescens BESS. – pelyhes kenderkefű: Üde lombdők növénye.

– /(SCROPHULARIACEAE)

194. Veronica

195. Veronica teucrium: Tapolca nagymező 1900 június 15

(Bélyegcímke: 31.)

32/VIII.

/Veronica austriaca L. subsp. *teucrium* (L.) D. A.

WEBB. – gamandorveronika: Száraz sztyepréteken.

196. Veronica elatior – Hosszulevelű szigorál:

Tapolca lápteknő 1907 július 28

/Pseudolysimachion longifolium (L.) OPIZ. – hosszulevelű veronika: Magaskörös társulásokban.

Diószegi-Fazekas névadása szerint: *szigoráll*. Mára a *veronika* vált általánossá.

197. Veronica spicata – Macskafark szigorál:

Diszel nagymező 1907 augusztus 2

/Pseudolysimachion spicatum (L.) OPIZ. – macskafarkú veronika: Száraz gyepekben gyakori.

198. Deréce szigorál – Veronica beccabunga: Tapolca lápteknő 1910 május 4

/Veronica beccabunga L. – deréceveronika: Oxigéndús patakvízben, patakmenti növényzetben.

199. Veronica anagallis – Pólé szigorál

Tapolca patak 1905 július 14

(A leveleiken iszaplerakódás.)

/Veronica anagallis-aquatica L. – póléveronika: Mocsári társulásokban elterjedt.

200. Veronica spuria – Kétes szigorál: Tapolca Nagymező 1910 június 7

/Pseudolysimachion spurium (L.) RAUSCH. – bugás veronika: Erdős-sztyep faj. Védett.

201. Pinguicula fajok 33/I.

– /(LENTIBULARIACEAE)

202. Pinguicula vulgaris – Közönséges hizóka:

Tapolca lápteknő 1907 május 24

/Pinguicula vulgaris L. – lápi hizóka: Diószegi-Fazekastól származó név. Üde, csátés láprétek növénye volt. Kiveszett! (Talán Sopron Tómalomnál). Mohavánkos maradványon, amelyet érdemes meghatározni!

– /(OROBANCHACEAE)

203. Orobanche caryophyllacea – Szegefű szádor:

Tapolca lápteknő 1904 május 20

A szádor elnevezés Diószegi-Fazekastól származik.

/Orobanche caryophyllacea SM. – galajfojtó szádor: Száraz gyepekben!

204. Plantago fajok 39/I.

– /(PLANTAGINACEAE)

205. Plantago maritima – Wulfen utifűje:

Tapolca nagymező 1900 július 9

/Plantago maritima L. – sziki utifű: Szikjelző!

206. Plantago lanceolata – Keskenylevelű utifű:

Tapolca lápteknő 1907 július 16

/Plantago lanceolata L. – lándzsás utifű: Száraz, félszáraz gyepekben, réteken közönséges.

207. Plantago major

lap nélkül, borító: 39/I.

/Plantago major L. – nagy útifű: Bolygatott, üde termőhelyeken, taposott gyomtársulásokban közönséges.

– / (OLEACEAE)

208. *Ligustrum* fajok 40/II.

209. *Ligustrum vulgare* – Vesszős fagyal:

Tapolca városerdő 1906 június 10

/Ligustrum vulgare L. – közönséges fagyal: Száraz, meleg tölgyesekben, cseresekben közönséges. Sövénynek ültetik.

210. *Syringa* fajok 40/III.

211. *Forsythia* fajok 40/V

212. *Forsythia viridissima* – Virágzó Forzithia:

Tapolca Redl kert 1905 márczius 9

/Forsythia viridissima LINDL. – zöldágú aranyfa: K-ázsiai eredetű díszcserje. (CSEREY 1887-ben először?)

– / (GENTIANACEAE)

213. *Gentiana* fajok 42/I.

214. *Gentiana Pneumonanthe* – Kornis tárnics:

Tapolca lápteknő 1907 július 28

/Gentiana pneumonanthe L. Üde és kiszáradó láprétek növénye. Védett. Tapolca környékéről kiveszett.

215. *Erythraea* fajok 42/III

216. *Menyanthes* fajok 42/VII.

– / (APOCYNACEAE)

217. *Apocynum* fajok 43/II.

218. Börvén meténg: Tapolca Szentgyörgyhegy 1910 június 3

(Borítón név: Péter János)

/Vinca minor L. – kis télizöld: Gyertyános-tölgyesekben gyakori, a településeken ültetik, elvadul.

– / (ASCLEPIADACEAE)

219. Buzérfélék – RUBIACEAE 45 család/I-VI.

220. *Cynanchum* fajok 44/II

/Egy meghatározatlan, rögzítetlen, töredezett növény: *Asperula* sp.?

(üres borító, bélyegcimke: 62.)

221. *Asperula galioides* – Galajképi müge:

Tapolca Hértői dűlő 1907 május 23

/Galium glaucum L. – szürke galaj: Müge és a galaj – mindkettő: Diószegi-Fazekastól. Sziklai és száraz gyepekben.

222. *Asperula cynanchica* – Ebfojtó müge: Diszel nagymező 1907 augusztus 2

/Asperula cynanchica L. Száraz gyepekben gyakori.

45/III. borító

223. *Galium palustre* – Mocsári galaj: Tapolca lápteknő 1907 július 6

/Galium palustre L. Mocsári társulásokban gyakori.

224. *Galium verum* – Tejoltó galaj: Tapolca Nagymező 1907 július 3

(45/III)

/Galium verum L. Száraz gyepekben, réteken gyakori.

225. Bodzafélék (Loncz) – CAPRIFOLIACEAE 46 család/I-IV.

226. *Sambucus* fajok 46/II.

227. *Viburnum* fajok 46/III.

228. *Viburnum opulus* – Lapda róza

Tapolca Redl kert 1904 május 25

/Viburnum opulus L. convar. *roseum* L. – kerti labdaróza

229. Gyökönke félék – VALERIANACEAE 47 család/I-III.

230. *Valeriana* fajok 47/I.

231. *Valeriana dioica* – Kétlaki gyökönke:

Tapolca lápteknő 1907 május 9

/Valeriana dioica L. – kétlaki macskagyökér: A gyökönke – Diószegi- és Fazekastól származik, mai neve *Valeriana* = macskagyökér. Üde láprétek növénye.

232. *Valeriana officinalis* – Macska gyökönke:

Tapolca Királykut árok 1898 július 5

(Bélyegcimke: 21.)

/Valeriana officinalis L. subsp. *officinalis*. – orvosi macskagyökér: Üde-, láp- és mocsárréteken gyakori.

233. *Valerianella* fajok 47/II.

234. *Valerianella olitoria* – Saláta galambbegy:

Tapolca Szentgyörgyhegy 1906 május 20

/Valerianella locusta (L.) LATTER. – salátagalambbegy: Útszéli gyomtársulásokban, vetésekben, réteken gyakori.

235. *Valerianella carinata* – Barázdás galambbegy. Csáford szőlőhegy 1907 május 7

/Valerianella carinata LOIS. – hasábos galambbegy: Száraz gyepekben, szőlőkben.

– / (DIPSACACEAE)

236. *Knautia* fajok 48/III

237. *Knautia arvensis* var. *budensis* – Mezei kuzupa (kazupa?): Tapolca Nagymező 1907 július 17

/Knautia arvensis (L.) COULT. – mezei varfű: A Kazupa – Diószegitől és Fazekastól származik, ma varfűnek nevezzük. Réteken elterjedt.

238. *Knautia drymeia* HEUFF.: Tapolca Mogyoróshegy 1906 június 12

/Knautia drymeia HEUFF. – magyar varfű: Gyertyán- és bükkleaves erdők nyugat-balkáni elterjedésű növénye.

239. Fészkesek – Compositae (EUPATORIACEAE)
49 család/I-V.

–/(ASTERACEAE)

240. Eupatorium cannabinum – Kender pakóca:
Tapolca lápteknő 1905 augusztus 10
49/I.

/Eupatorium cannabinum L. – sédkender. Folyóvizek mentén, mocsarakban, ártéri ligetekben jellemző magas kóró.

241. Solidago fajok 49/XII.

242. Solidago Virga-aurea – Aranyos ritkarej:

Tapolca Városerdő 1905 szeptember 6

/Solidago Virga-aurea L. – közönséges aranyveszsző: Diószegi-Fazekastól származó név. Nyíltabb erdőkben, vágásokban őshonos.

243. Linosyris fajok 49/XIII.

244. Inula fajok 49/XV.

245. Inula Britannica var Wetteliana – Britt

sertecsék: Tapolca Véndekcsér

1907 augusztus 2

/Inula britannica L. – réti peremizs. A sertecsék: “Porhon. tsövének alsó részéből apró szőr vagy serte szálak nyúlnak le; minden két hímszál közt 2” (Diószegi-Fazekas). Nedvesebb réteken, iszapos talajon, gyomtársulásokban is.

246. Inula salicina – Füzlevelű sertecsék:

Tapolca Szentgyörgyhegy 1907 június 19

/Inula salicina L. subsp. aspera var. subhirta C.A. MEYER – füzlevelű peremizs

(Bélyegcímével ellátott borító, 51.)

Nyíltabb tölgyszekben vagy irtás- és sztyepréteken.

247. Xanthium fajok 49/XVIII.

248. Xanthium spinosum – Szerbtövis csimpaj:

Tapolca utasház 1905 augusztus 23

/Xanthium spinosum L. – szúrós szerbtövis: Rajta: élősködő Cuscuta europaea. Fészek terméságazatát borító, kapaszkodóhorgakká módosult fészkepikkelyekek, ektozoochorikus terjedéséről nevezte el Diószegi-Fazekas (csimpaszkodó).

Bolygatott helyeken, laza talajokon. Vándornövény, amellyel a korabeli botanikusokkal kezdődően szívesen foglalkoznak: Szenczy 1847-ben (SZENCZY 1847) a magyar botanikusok sorában az első között vele tárgyalta a fajok vándorlását (megj. 1863-ban), Neilreich említette 1866-ban, őshazájáról ALFÖLDI FLATT cikkezett (TTK pót-füz. 1893), BORBÁS kismonográfiát írt, PRISZTER

térképet közölt hazai terjedéséről (1957, 1960a).

249. Helianthus fajok 49/XXI.

250. Helianthus tuberosus – Csicsóka napraforgó:
Lesenczetomaj Billege major 1906 szeptember 16

/Helianthus tuberosus L. – csicsóka: Takarmánynak, étkezésre termesztik, elvadul (PRISZTER 1960b). Több, hozzá igen hasonló é-amerikai faj ismeretes.

251. Anthemis fajok 49/XXVI

252. Anthemis austriaca – Osztrák montika:

Tapolca nagymező 1907 május 22

/Anthemis austriaca JACQ. – szöszös pipitér: Gyomtársulásokban.

49/XXVI

(Bélyegcímke: 32.)

253. Achillea fajok 49/XXVII.

254. Achillea millefolium v. collina – Közönséges cizczfark: Tapolca kertekalja 1905 május 5

/Achillea millefolium L. – közönséges cickafark + Achillea collina L. – mezei cickafark : Az előző kaszázó-, lóp- és mocsárrétek, az utóbbi száraz rétek, legelők növénye!). A nemzetség neve még: cickafark, cickóró.

255. Achillea asplenifolia: Tapolca kertekalja
1907 június 5

/Achillea asplenifolia VENT. – Sziki cickafark: Enyhén szikes réteken. A balatonmelléki szikesedést Borbás értékeli 1900-ban, azóta is figyelemre méltó jelenség (Szabó I. szerint: Aster tripolium, Bolboschoenus maritimus, Triglochin palustre is bőségesen).

49/XXVII.

256. Matricaria fajok 49/XXVIII

257. Orvosi szikfű – Matricaria Chamomilla:

Tapolca vásártér 1910 június 20

/Matricaria chamomilla L. Sótűró; szikes pusztákon nagy hatóanyag tartalmú, törpe változatát gyógynövényként gyűjtik.

258. Chrysanthemum fajok 49/XXIX.

49/XXIX (belül Horváth L. név)

259. Chrysanthemum corymbosum – Sátoros aranyvirág: Tapolca Szentgyörgyhegy 1907 június 15

/Tanacetum corymbosum (L.) SCHULTZ-BIP. – sátoros margitvirág: Mésztelen talajú, mérsékelt üde tölgyszekben.

260. Chrysanthemum leucanthemum – Közönséges aranyvirág: Tapolca nagymező 1905 május 17

/Leucanthemella vulgare LAM. subsp. vulgare – réti margitvirág

261. *Artemisia* fajok 49/XXXI.
49/XXXI.
262. *Artemisia vulgaris* – Fekete üröm: Tapolcza
Kisapáti ut 1905 augusztus 12
/*Artemisia vulgaris* L. Felsőszáz és üde gyomtársulásokban közönséges.
263. *Gnaphalium* fajok 49/XXXIII.
49/XXXIII. (kétszer)
264. *Senecio* fajok 49/XLI
49/XLI.
265. *Echinops*. fajok 49/XLII
266. 49/XLII. Bélyegcimke: 25.
Felragasztatlan *Echinops sphaerocephalus*
/*Echinops sphaerocephalus* L. – fehér számarke-
nyér: Nyílt, homoki gyepekben. Védett.
267. *Xeranthemum* fajok 49/XLIII.
268. *Xeranthemum annuum* – Egyényári vasvirág:
Tapolcza gödrök 1896 augusztus 30
/*Xanthium annuum* L. – ékes vasvirág: Száraz
gyepekben. “Szalmavirág”. Védett.
49/XLIII. Felirat: Lustig Imre I.o.12
49/XLIII. Bélyegcimke: 12.
269. *Carlina* fajok 49/XLVI.
270. *Carlina vulgaris* – Közönséges küzfény (írás-
hiba?): Tapolcza kőfejtő 1906 augusztus 10
/*Carlina vulgaris* L., *C. biebersteinii* BERNH. ex
HORNE. – közönséges bábakalács
Diószegi-Fazekasnál: *kőfény*, a kinyúló, fényes,
belső pikkelyek miatt. Réteken, legelőkön.
271. *Centaurea* fajok. 49/XLVIII.
272. *Centaurea jacea* v. *pannonica* – Imola csükköl-
lő: Tapolca Halastói dűlő 1907 augusztus 3
/*Centaurea jacea* L. – Réti imola: *Tűküllő* –
Diószegi-Fazekasnál, *csükköllő* – Hazslinszkynál.
Nem azonos a *Centaurea pannonica* (HEUFF.)
SIMK. (magyar imola) fajjal! Réteken, legelőkön.
273. *Centaurea cyanus* – Buzavirág csükköllő:
Tapolcza szántóföld 1906 június 3
/*Centaurea cyanus* L. – kék búzavirág: Gabona
gyomnövény.
274. *Centaurea micranthos*: Tapolcza vasuti rét
1907 július 15
/*C. biebersteinii* DC. – útszéli imola: Száraz gye-
pekben gyakori.
275. *Carduus* fajok 49/L.
49/L.
276. *Cirsium* fajok 49/LI.
277. *Cirsium eriophorum* – Gyapjas bárcs:
Tapolcza Szentkut 1898 június 29
(Boritón bélyegcimke: 68.)
49/LI
278. *Cirsium rivulare* – Csermely bárcs: Tapolcza
lápteknő 1907 június 3
/*Cirsium rivulare* (JACO.) ALL. – csermely aszat:
Üde láprétek jellemző növénye. Ma már vissza-
szorulóban.
279. *Lappa* fajok. 49/LII
Lappa tomentosa – Molyhos bojtorján
49/LII: Tapolca Szentgyörgyhegy
1907 szeptember 9
/Téves cédlázás. Helyesen: *Centaurea stenolepis*
KERN., vö. 294.
280. *Serratula* fajok 49/LIV.
281. *Serratula tinctoria* – Festő zsoldtina: Tapolcza
városerdő 1905 szeptember 6
(Bélyegcimke: 63.)
/*Serratula tinctoria* L. Üde láp-, mocsár- és ka-
szálórétek növénye. Visszavonulóban. Vö. 294.
282. *Carthamus* fajok 49/LVI
283. *Carthamus lanatus* – Gyapjas szeklice:
Tapolcza nagymező 1907 augusztus 2
/*Carthamus lanatus* L. – vad pórsáfrány: Parlago-
kon, legelőkön, löszpusztákon.
– /(CICHORIACEAE)
284. *Leontodon* fajok 49/LVI. (számozási hiba!)
49/LVI.
285. *Tragopogon* fajok 49/LXIII.
286. *Tragopogon major* – Nagy bakszakál:
Tapolcza szántóföld 1902 június 7
49/LXIII.
/*Tragopogon dubius* SCOP. subsp. *major* (JACO.)
VOLL. – nagy bakszakáll: Száraz gyepekben
gyakori.
287. *Sonchus* fajok 49/LXVIII.
288. *Sonchus arvensis* – Mezei csorboka
Tapolcza Kiskuti rét 1907 június 15
/*Sonchus arvensis* L. – mezei csorboka: Bolyga-
tott láp- és mocsárréteken, üde gyomtársulások-
ban gyakori.
289. *Crepis* fajok 49/LXXX
290. *Crepis setosa* – Sertés aszász: Tapolcza láp-
teknő 1907 július 6
/*Crepis setosa* HALL. – serteszőrű ziliz: Bolyga-
tott gyepekben, gyomtársulásokban gyakori.
291. *Hieraceum* fajok 49/LXXVI.
292. *Hieracium* – meghatározatlan, két selyem-
papír borítóban: első: 49/LXXVI, másodikon:
Erdősy név
/*Hieracium lactucella* WALLR. – egérfülhölgymál

293. Piros nádravirág – *Pyrethrum hybrida*:

Tapolcza kertemből 1910 június 6

/Tanacetum coccineum (WILLD.) GRIERSON. – rózsaszínű margitvirág: Kis-ázsiai, kelet-európai, kaukázusi eredetű dísz- és gyógynövény.

294. Molyhos bojtorján – *Lappa tomentosa*

/Arctium tomentosum MILL. – pókhálós bojtorján: Vö. 279. Üres lap felirattal: Töt Pál. Parlagi, ártéri, üde gyomnövényzetben. Vö. 279.

Meghatározatlan lap

/Erigeron canadensis (L.) CRONQ. – betyárkóró – */(CAMPANULACEAE)*

295. *Jasione* fajok 50/II

296. *Jasione montana* – Hegyi csécskilling:

Tapolcza Szentgyörgy hegy 1907 július 24

/Jasione montana L. – kékcskillag: *Tsékskillag*:

“Porhon. tövönn nőttek össze, felyül tsillagformára széjjelnyilnak” (Diószegi-Fazekas). Mészkerülő gyepekben elég gyakori, de a cserjésedés, gyomosodás miatt visszaszorul.

297. *Campanula* fajok

50/III.

298. *Campanula trachelium* – Éleslevelű csengetyűke: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1902 július 23. 50/III

/Campanula trachelium L. – csalánlevelű harangvirág: Üde és nyirkos erdőkben.

299. *Campanula rotundifolia* – Kereklevelű csengetyű: Tapolcza Szentgyörgyhegy é.n.

/Campanula rotundifolia L. – kereklevelű harangvirág: Mészkerülő sziklai és erdőszéli gyepekben.

300. *Campanula persicifolia* – Baracklevelű csengetyűke: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 június 15

/Campanula persicifolia L. – baracklevelű harangvirág: Középnedves lomberdők faja.

301. *Campanula sibirica* – Szibériai csengetyűke: Tapolcza Kiskuti rét 1907 június 5

/Campanula sibirica L. – pongyola harangvirág: Sziklagyepekben, löszös sziklafüves lejtőkön.

302. *Campanula bononiensis* – Bolognai csengetyű: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 június 24

/Campanula bononiensis L. – olasz harangvirág: Erdőssztyepp faj.

303. Kankalinfélék – PRIMULACEAE 53 család/I-XII.

304. *Primula* fajok 53./I

305. *Primula officinalis* – Ovosi kankalin var. *canescens*: Haláp hegytető 1900 április 25

/Primula veris HUDS. subsp. *inflata* (LEHM.)

DOM. – tavaszi kankalin: Nyílt lomberdőkben, tisztásokon, szegélyeken.

306. *Primula intermedia* – Szárnélküli kankalin (*Acaulis*?): Csáford falurét 1909 április 16

/Primula vulgaris HUDS. – szártalan kankalin: – WAGNER (1903): szártalan kankalin. Üde gyertyán- és büккеgyes erdőkben, franciaperjés kaszálókon. Védett.

307. *Lysimachia* fajok 53/III

308. *Lysimachia nummularia* – Pénzlevelű lizinka: Tapolcza lápteknő 1906 június 12.

53/III

/Lysimachia nummularia L. Mocsarakban, mocsárréteken.

309. *Lysimachia punctata* – Pettyeggett lizinka:

Tapolcza Véndekcser 1904 június 30

/Lysimachia punctata L. Középnedves erdőkben, vágásokon.

310. *Lysimachia vulgaris* – Füzény lizinka:

Tapolcza lápteknő 1907 július 6

53/III.sz. borítón név: Braun Imre

/Lysimachia vulgaris L. – közönséges lizinka: Mocsár- és láprétek jellegzetes növénye.

– */(ERICACEAE)*

311. *Calluna* fajok 55/II. 55/II. üres borító, bélyegcímkevel: 17.

– */(BETULACEAE)*

312. *Betula* fajok 57/I.

313. *Betula alba* – Fehér nyírfa: Tapolcza város-erdő 1907 április 16

57/I.

/Betula pendula ROTH. – közönséges nyír: Sava-nyúságjelző, leromlott lomboserdők termőhelyein.

– */(FAGACEAE)*

314. *Fagus* fajok 58/I.

58/III.

– */(URTICACEAE)*

315. *Urtica* fajok 62/I.

316. *Urtica major* – Nagy csalán: Tapolcza lápteknő 1905 augusztus 19

62/I.

/Urtica dioica L. Magaskórós növényzetben, gyomtársulásokban közönséges.

317. *Urtica urens* – Apró csalán: Tapolcza tókeretek 1900 július 20

62/I.

/Urtica urens L. Gyomtársulásokban.

– */(CANNABINACEAE)*

318. *Humulus* fajok 64/II.

319. *Humulus lupulus* – Felfutó komló (♀ – nő-

ivar jelével): Tapolcza utasház 1905 szeptember 6

Bélyegcímken: 27.

64/II.

/Humulus lupulus L. Ártéri erdőkben gyakori, kultúrváltozatát termesztik.

– /(ULMACEAE)

320. *Ulmus* fajok 65/I.

321. *Ulmus montana* – Hegyi szil: Padrag községi erdő 1902 július 30

65/I

/U. glabra HUDS. Üde gyertyán- és büккеgyes erdőkben.

– /(CERATOPHYLLACEAE)

322. *Ceratophyllum* fajok 67/I

323. *Ceratophyllum demersum* – Érdes borzhinár: Tapolcza nagytó 1905 augusztus 3

67/I

/Ceratophyllum demersum L. – érdes tócsagaz: Állóvizek lebegő hínárnövényzetének tagja.

324. Csikszárfélék – POLYGONACEAE 68 család/I-IV.

/Cikszár (czikszár, tzikszár) = ízelt szár.

325. *Rumex* fajok 68/I.

326. *Rumex acetosella* – Kis lórom: Csáford szőlőhegy 1907 május 7

68/I.

/Rumex acetosella L. – juhsóska: Mészkerülő gyepekben gyakori.

327. *Rumex acetosa* – Nagy lórom (sóska): Tapolcza lápteknő 1907 június 3

/Rumex acetosa L. – mezei sóska: Üde réteken gyakori.

328. *Polygonum* fajok 68/III.

329. *Polygonum persicaria* – barackklevelű czikszár: Tapolcza temetőárok 1899 július 5

68/III. sz. borítón bélyegcímke: 49.

/Persicaria maculosa S. F. GRAY. – barackklevelű keserűfű: Tzikszár – Diószegi és Fazekas elnevezése az erős nóduszokkal tagolt (cikkes) szárra utal. Üde gyomtársulásokban.

330. *Polygonum mite*: Tapolcza büdöstő 1905 július 27

68/III

/Persicaria mitis (SCHRK.) ASSENOV – szelíd keserűfű

331. *Polygonum aviculare* – porcsin czikszár: Tapolcza szántóföld 1905 augusztus 14

68/III

/Polygonum aviculare L. – madárkeserűfű: Útszéli, taposott gyomtársulásokban.

332. *Polygonum Fagopyrum* – Hajdina Pohánka czikszár: Tapolcza szántóföldek 1900 szeptember 5

68/III. borítón bélyegcímke: 34.

/Fagopyrum esculentum MÖNCH – Pohánka.

Közép-Ázsiából származó, kásának, takarmánynak termesztett, jó mézelő növény.

333. *Polygonum tomentosum* – Szőrös czikszár: Tapolcza lápteknő 1907 július 15

68/III

/Persicaria lapathifolia S. F. GRAY. subsp. pallida (WITH.) FR. – lapulevelű keserűfű: Üde gyomtársulásokban.

334. *Amaranthus* fajok 69/I.

– (AMARANTHACEAE)

335. *Chenopodium* fajok 69/VIII.

– /(CHENOPODIACEAE)

336. *Chenopodium album* – Fehér libatop:

Tapolcza szántóföldek 1905 augusztus 14 69/VIII

/Chenopodium album L. – Diószegi-Fazekastól származó, ma is hivatalos név, a libalábra emlékeztető formájú levelekről. Vetési és útszéli gyomtársulásokban.

337. *Atriplex* fajok 69/XI.

338. *Atriplex tataricum* – Tatár laboda: Tapolcza tóterek 1907 augusztus 10

69/XI

/Atriplex tatarica L. Útszéli gyomtársulásokban.

339. *Atriplex hastatum* – Dárdás laboda:

Tapolcza tanár kert 1907 augusztus 10 69/XI

/Atriplex prostrata BOUCHER. Szántóföldi és gyomtársulásokban.

340. Szegfűfélék – CARYOPHYLLACEAE 70 család/I-XXIV.

350. *Silene* fajok 70/I.

351. *Silene Pseud-Otites* – Fodorszirmu sziléne: Tapolcza Nagymező 1905 július 5

/Silene otites (L.) WIB. subsp. hungarica

WRIGLEY – szikár habszegfű: Száraz gyepekben gyakori.

352. *Silene venosa*: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1906 május 27

70/I.

/Silene vulgaris (MÖNCH) GARCKE – hólyagos habszegfű

353. *Lychnis* fajok 70/II.

354. *Lychnis coronaria* – Rózsás mécsvirág: Badacsony hegytető 1900 július 14

70/II, bélyegcímke: 39.

/Lychnis coronaria (L.) DESR. – bársonyos kakukkszegfű: Száraz tölgyes faj.

355. *Lychnis Flos-cuculi* – Kakuk mécsvirág:

Tapolcza lápteknő 1907 május 24

/Lychnis flos-cuculi L. – réti kakukkszegfű: Középnedves és nedves réteken.

356. *Gypsophila* fajok 70/V

357. *Gypsophila arenaria* – Derczefű: Tapolcza kiskuti rét 1907 július 15

70/V

/Gypsophila fastigiata L. subsp. *arenaria* (W. et K. ex WILLD.) DOM. – homoki fátylvirág: Nyílt gyepeken. Védett.

358. *Gypsophila saxifraga* – Kötörő derczefű:

Diszel Nagymező 1907 augusztus 2

/Petrorhagia saxifraga (L.) LINK. – kötörőszegfű: Száraz sziklafüves lejtőkön.

359. *Malachium aquaticum* – Vizi lágyoda: Tapolcza lápteknő 1905 augusztus 19

70/XVI

/Myosoton aquaticum (L.) MÖNCH. – vízcislaghúr: Feltehetően nyelvújítás korabeli szó, a lágy, kevésbé szilárd hajtásrendszerre utalva. Moccsári, lápi növényzetben, nedves erdei tisztásokon.

360. *Dianthus* fajok 70/VI

361. *Dianthus proliifer* – Sarjhajtó szegfű:

Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 július 24

70/VI

/Petrorhagia prolifera (L.) BALL et HEYW. – aszúszegefű: Száraz gyepeken.

362. *Dianthus superbus* L.: Tapolcza folyóparti rét 1896 május 18

70/VI.

/Dianthus superbus L. – buglyos szegfű: Lápréteken. Védett. A Tapolcai-medencében kipusztulóban.

363. *Dianthus serotinus*: Diszel Nagymező 1907 július 29

/Dianthus plumarius L. subsp. *regis-stephani* (RAPCS.) BAKSAY – Szent István-szegfű: Nyílt dolomitsziklagyp növénye. Védett.

364. *Dianthus Pontederæ* – Barát szegfű:

Tapolcza Nagymező 1905 augusztus 17

70/VI

/Dianthus giganteiformis BORB. subsp. *pontederæ* (KERN.) SOÓ – magyar szegfű

365. *Alsine* fajok 70/VIII

366. *Alsine setacea* – Sertelevelű ludhur: Diszel Nagymező 1907 augusztus 2

/Minuartia setacea (THUILL.) HAY. – sziklai kőhúr: (nálunk a subsp. *setacea*). Száraz, köves

sztyeprétek, nyílt sziklagyepek.

367. *Stellaria* fajok 70/XIV. 70/XIV

368. *Cerastium* fajok 70/XVII

70/XVII. bélyegcímkevel: 5.

369. *Paronychia* fajok 70/XIX

370. *Paronychia cephalotes* – Aszgallér: Tapolcza kőfejtő 1898 május 28

/Paronychia cephalotes (M.B.) BESS. – ezüstaszott: Nyelvújítás kori szó: a száraz, fényes murvákra és virágtakarótájra utal. Mészke- és dolomit-sziklagyepek montán, reliktum faja. Védett.

371. BERBERIDACEAE fajok 71/I.

372. *Berberis vulgaris* – Soska borbolya: Tapolcza városerdő 1910 június 20

/Berberis vulgaris L. – sóska borbolya: Útmenti növényzet, erdőszegély, erdőssztyep-növényzet.

373. *Mahonia* fajok 71/II.

374. *Mahonia aquifolium* – Tüskéslevelű mahonia: Tapolcza Redl kert 1905 március 25

71/II.

/Mahonia aquifolium NUTT. – kerti mahonia: É-amerikai származású díszcserje.

375. Boglárkafélék – RANUNCULACEAE 74 család/I-XXII.

376. *Isopyrum* fajok 74/XV.

377. *Isopyrum thalictroides* – Virnánicz galamó:

Kapolcs Boncsostető 1909 április 7

/Isopyrum thalictroides L. – galambvirág: Régi névegyüttes, eredete érdekes lehet. Üde, gyertyán- és büккеleges erdőkben.

378. *Pulsatilla nigricans* – Feketélő kökörccsin:

Tapolcza Szentgyörgyhegy 1905 március 29

74/XVI

/Pulsatilla pratensis (L.) MILL. subsp. *nigricans* (STÖRCK) ZAMELS. – fekete kökörccsin: Köves hegyi lejtőkön. Védett; megritkult.

379. *Ranunculus illyricus* – Selymes szironták:

Tapolcza Nagymező 1907 május 22

/Ranunculus illyricus L. – selymes boglárka: A szironták – Diószegi és Fazekas névalkotása, a feltűnő, fényes-sárga szirmokra utal. Sztyep és erdőssztyep társulások délies elterjedésű faja. Védett.

74/I. 8.sz. bélyegcímke.

74/VIII.

74/XIII.

380. *Clematis vitalba* – Iszalgal bérce: Tapolcza Csöndes sűrű 1903 augusztus 17

74/I.

/Clematis vitalba L. – erdei iszalgal

381. *Ranunculus auricomus* – Változó szironták:
Tapolcza lápteknő 1905 május 9

74/VIII. 4.sz. bélyegcimke

/Ranunculus auricomus agg. – változó boglárka: Főleg üde gyertyán- és büккеgyes erdőkben, de patakmenti égerligetben is. Genetikailag és morfológiailag igen változékony.

382. *Ranunculus acris* – Réti szironták: Tapolcza lápteknő 1907 május 24

/Ranunculus acris L. Üde és nedves réteken.

383. *Ranunculus arvensis* – Mezei

szironták: Tapolcza Hértői dűlő 1907 május 29

/Ranunculus arvensis L. – vetési boglárka: Vetési gyomtársulásokban.

384. *Pulsatilla montana* – Délvidéki kökörcsin:

Tapolcza Szentgyörgyhegy 1905 április 17

74/IV

/Pulsatilla montana (HOPPE) RCHB. – hegyi kökörcsin: Eddig az Északi-Középhegységből és az É-Alföldről ismert, fokozottan védett faj. A Dunántúlra új adat lenne! Köves sztyeplejtőkön, löszsztyepeken.

385. *Pulsatilla nigricans* – Feketelő kökörcsin:

Haláp hegytető 1905 szeptember 16 (kései virágzás)

74/IV

/Pulsatilla pratensis (L.) MILL. subsp. *nigricans* (STÖRCK) ZAMELS. – fekete kökörcsin: Védett.

386. *Anemone ranunculoides* – Boglár kökörcsin:

Tapolcza Véndekcsér 1905 március 8

/Anemone ranunculoides L. – bogláros szellőrózsa: Elegyes, üde erdőkben.

387. *Anemone sylvestris* – Erdei kökörcsin:

Tapolcza Szentgyörgyhegy 1905 május 20

/Anemone sylvestris L. – erdei szellőrózsa: Erdősztyep faj. Védett.

388. *Clematis integrifolia* – Éplevelű bérce:

Tapolcza Halastói rét 1905 július 28

74/I.k

/Clematis integrifolia L. – réti iszalag: Kaszáló- és lápréteken. Védett.

389. *Adonis vernalis* – Tavaszi hérics: Tapolcza

nagymező 1899 március 19

74/VII

/Adonis vernalis L. Sztyeplejtőkön, lösz- és homokpusztákon. Védett.

390. *Ranunculus repens* – Boglárka szironták:

Tapolcza lápteknő 1907 május 13

/Ranunculus repens L. – kúszó boglárka: Mocsár- réteken, fűz- és égerligetekben, nedves legelő- kön, szántókon.

391. *Ranunculus bulbosus* – Gumos szironták:
Tapolcza utárok 1907 május 14

74/VIII.

/Ranunculus bulbosus L. – hagymás boglárka: Nálunk a subsp. *bulbosus*. Bolygatott gyepekben.

392. *Ranunculus divaricatus*: Badacsony Balaton 1905 augusztus 3

/R. d. KOCH, *Ranunculus circinnatus* SIBTH. – merev boglárka: Mély és tiszta állóvizekben.

393. *Ranunculus trychophyllos* – Hínáros szironták: Tapolcza folyóvíz 1905 május 25

/Ranunculus trichophyllus CHAIX. – hínáros vízi boglárka: Álló- vagy lassú folyású vizekben gyakori.

394. *Hepatica triloba* – Háromkarélyu májfű:

Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 június 19

74/IV

/Hepatica nobilis MILL. – májvirág:

Hazslinszknál májvirág. Büккеgyes erdőkben. Védett.

395. *Thalictrum nigricans* – Keskenylevelű

virnáncz: Diszel Forgósdűlő 1907 augusztus 4. név: Kohn Rezső

/Thalictrum lucidum L. var. *heterophyllum*. (W. et GR.) HAY – fényes borkóró: A faj nyugat- és közép-európai alakja. BORBÁS (1900) szerint is ritka.

396. *Thalictrum lucidum*: Tapolcza lápteknő 1907 július 16

/Thalictrum lucidum L. – fényes borkóró: Láp- és mocsárréteken.

397. *Nigella arvensis* – Mezei kandilla: Tapolcza Nagymező 1907 augusztus 20

/Nigella arvensis L. Szántókon, tarlókon gyakori.

398. *Delphinium consolida* – Mezei szarkaláb:

Tapolcza szántóföldek 1898 július 30

74/XVIII. 18.sz. bélyegcimke

/Consolida regalis S. F. GRAY. Szántókon, tartókon gyakori.

399. *Caltha* fajok

74/XIII.

400. *Caltha palustris*

üres schaedával!

74/LV

/Caltha palustris L. subsp. *cornuta* (SCH., NYM. et KY.) HEGI. – mocsári gólyahír: Mocsár- és láprétek, fűz- és égerligetek.

401. *Fumaria* fajok

76/VI.

– / (FUMARIACEAE)

402. *Corydalis* fajok

76/V.

403. *Corydalis cava* – Odvas keltike: Tapolcza
Csendes sűrű 1903 márczius 20

76/V.

/Corydalis cava (L.) SCHW. et KOERTE. Üde gye-
tán- és büккеlegyes erdőkben.

– /PAPAVERACEAE)

404. *Chelidonium* fajok

76/III.

405. *Chelidonium majus* – Vérehulló fecskefű:

Tapolcza Csigókertek 1910 április 20

76/III. LB.T

/Chelidonium majus L. Mezofil gyomtársulások-
ban, degradált növényzetben gyakori.

406. *Papaver* fajok

76/I.

407. *Papaver rhoeas* – Mezei pipacs: Tapolcza
Koldustelek 1895 június 7

76/I.

/Papaver rhoeas L. – pipacs: Hoffmann-Wagner:
közönséges pipacs. Vetésekben, parlagokon köz-
ismert.

408. Keresztesvirágok – CRUCIFERAE 77 család
I-XLIV.

/(BRASSICACEAE)

409. *Raphanus* fajok

77/IV.

410. *Raphanus Raphanistrum* – Repcsény retek:

Tapolcza szántóföldek 1900 május 18

77/IV.

/Raphanus raphanistrum L. Gyomtársulásokban,
főleg mésztelen, laza talajokon.

411. *Sinapis* fajok

77/IX.

412. *Sinapis arvensis* – Vetési mustár: Tapolcza

Hértői dűlő 1907 május 29

/Sinapis arvensis L. – vadrepce: Szántóföldi, par-
lagi gyomtársulásokban gyakori.

413. *Lepidium* fajok

77/XV.

414. *Lepidium draba* – Daravirág zsázsa:

Tapolcza Kiskuti rét 1907 május 13

77/XV.

/Cardaria draba (L.) DESV. – útszéli zsázsa: Kö-
tött talajokon, útszéli gyomtársulásokban.

(Hazslinszkyánál daravirág, Jávorkánál útszéli zsá-
zsa.)

415. *Capsella* fajok

77/XVII.

416. *Sisymbrium* fajok

77/XXI.

417. *Sisymbrium Sofia* – Zsofia zsombor

Tapolcza utárok 1909 június 7

77/XXI.

/Descurainia sophia (L.) WEBB. – sebforrasztófű:
Gyomtársulásokban közönséges.

418. *Hesperis* fajok. 77/XXII.

419. *Hesperis tristis* – Szomorú estike: Tapolcza

Nagymező 1909 május 3

/Hesperis tristis L. – szomorú estike: Száraz réte-
ken szórványosan.

420. *Dentaria* fajok

77/27.

421. *Dentaria enneaphylla* – Kilenclevelű fogasír:
Monostorapáti erdőszél 1910 április 17

77/27

/Cardamine enneaphyllos (L.) CRANTZ. – bókoló
fogasír: Fogasír – (fogas-ír) Diószegi-Fazekastól
“Gyökere vagy lre pikkelyes, fogas, v. gumós” (íre
– vö.: írmagja).

422. *Thlaspi* fajok

77/XXVII.

423. *Thlaspi perfoliatum* – Gallérozó tarsóka:

Gyulakeszi Csobáncz 1907 május 4

/Thlaspi perfoliatum L. – galléros tarsóka:

Diószegi-Fazekas teljesen meggyökeresedett
névadása. Száraz gyepekben, gyomtársulások-
ban.

424. *Alyssum* fajok

77/XXXIII.

425. *Alyssum calycinum* – Kelyhes ternye

Tapolcza Hértői dűlő 1907 május 22

/Alyssum alyssoides (L.) NATH. – közönséges
ternye: Száraz gyepekben, gyomtársulásokban.
?alfaj?

426. *Alyssum arduini*: Gyulakeszi Csobánczvár
1907 május 4

/Aurinia saxatilis (L.) DESV. – sziklai (szirti)
ternye. Védett.

427. *Cardamine* fajok

XXXVIII.

428. *Cardamine pratensis* – Kakuk foszlár:

Tapolcza lápteknő 1907 május 9

77/XXXVIII.

/Cardamine pratensis L. – réti kakukktorma:

Foszlár: a becő “kopátsi tövönn kipattanván
kunkorodva foszlanak fel” (Diószegi-Fazekas).
Nedves-, láp- és mocsárréteken.

429. *Arabis* fajok

77/XXXIX.

430. *Arabis halianum* – Gyomos zsombor

Tapolcza Nagymező 1907 május 22

/Arabidopsis thaliana (L.) HEYNH. – lúdfű:

Diószegi-Fazekastól származó nemzetség (genus) név. (A Zsombor ma férfi keresztnév.)

431. *Barbarea* fajok

77/XLI.

432. *Barbarea vulgaris* – Közöséges tormáncs:

Tapolcza Királykútirét 1915 május 20

77/XLI.

/Barbarea vulgaris R. BR. – közöséges borbála-fű: Ártéri és erdei szegélytársulásokban.

– /(*RESEDACEAE*)

433. *Reseda* fajok

78/I.

434. *Reseda* fajok

78/I.

– /(*VIOLACEAE*)

435. *Viola* fajok

79/I.

436. *Viola hirta* – Borzas ibolya: Tapolcza Nagymező 1907 május 5

79/I.

/Viola hirta L. Száraz gyepekben.

437. *Viola mirabilis* – Csodálatos ibolya:

Gyulakeszi Csobánczvár 1907 május 4

/Viola mirabilis L. Üde-, gyertyános- és bükktelekben.

– /(*SAXIFRAGACEAE*)

438. *Parnassia* fajok

80/II.

439. *Parnassia palustris* – Gyönyörű boglárpót:

Tapolcza lápteknő 1908 augusztus 10

80/2.

– /*PARNASSIACEAE*, *Parnassia palustris* L. – fehér-májvirág: Tőzegboglár. Diószegi-Fazekas: gyönyörű boglárpót, májfű; Cserey, Hoffmann – Wagner: fehér-májvirág, CSAPODY – PRISZTERNÉL (1966) először: tőzegboglár. Síklápok, átmeneti láprétek. Védett.

– /*CISTACEAE*

440. *Helianthemum* fajok

81/II.

441. *Helianthemum chamaecistus* – Közöséges tetemöldő: Tapolcza Nagymező 1905 július 18

81/II.

/Helianthemum ovatum (VIV.) DUN. – közöséges napvirág: Száraz és félszáraz gyepekben.

– /(*HYPERICACEAE*)

442. *Hypericum* fajok

82/II.

443. *Hypericum perforatum*

Tapolcza Szentgyörgyhegy 1906 július 20

82/II

/Hypericum perforatum L. subsp. *angustifolium* (DC.) GAUD. – közöséges orbáncsfű: Félszáraz gyepekben gyakori.

– /(*TAMARICACEAE*)

444. *Tamarix* fajok

84/I.

445. *Tamarix gallica* – Francia tamarix: Tapolcza Rédl kert 1905 május 28

84/I.

/Tamarix gallica L. – francia tamariska: Nyugat-mediterrán eredetű díszcserje.

– /(*MALVACEAE*)

446. *Malva* fajok

86/I.

447. *Malva rotundifolia* – Kereklevelű mályva:

Tapolcza utárok 1909 június 14

86/I.

/Malva neglecta WALLR. – papsajtmályva:

Útmenti gyomtársulások.

86/II. felirat: Gosztonyi József

448. *Lavatera* fajok

86/III.

449. *Lavatera thuringiaca* – Thóringiai paizssajt:

Diszel Nagymező 1907 augusztus 20

/Lavatera thuringiaca L. – parlagi madármályva: Száraz gyepekben, gyomtársulásokban. CSEREY 1889: thóringiai p.; BENKŐ 1780, Diószegi-Fazekas, Jávorka: nagyvirágú pajzssajt.

86/IV

450. *Hibiscus trionum* – Dinnye hibik: Tapolcza

Disznócsapás 1905 július 29

/Hibiscus trionum L. – varjúmák: Vetésekben, parlagokon.

451. *Althea officinalis*: Diszel Nagymező 1907 augusztus 2

/Althaea officinalis L. – orvosi ziliz: Mocsarakban, gyomtársulásokban.

452. *Althea pallida* – Halavány ziliz: Tapolcza Nagymező 1907 július 30

/Alcea biennis WINTERL. – halvány ziliz – Száraz gyepekben.

453. *Geranium félék* /(*GERANIACEAE*)

87/I. – III.

454. *Geranium* fajok

87/I.

455. *Geranium Robertianum* – Bakbúzü gerely:

Tapolcza Nagymező 1905 július 20

87/I.

/Geranium robertianum L. – nehézszagú gólyatorr. Diószegi-Fazekastól származó magyar név

(ott: bakbúúz gerely és társnevei még a Róbertfüve, búzós gólyaorr)), a növény jellegzetes szaga, és termésének alakja szerint.

87/I. (háromszor). Üde és sziklás erdőkben gyakori.

456. *Erodium* fajok

87/II.

457. *Erodium cicutarium* – Büröklevelű gémór

Tapolcza utárok 1910. május 20

53/I.k

/ *Erodium cicutarium* (L.) L'HERIT. – Bürökgémorr: Száraz gyepekben és gyomtársulásokban. –/(OXALIDACEAE)

458. *Oxalis corniculata* – Szarvas sósdi: Tapolcza

Rédl kert 1905 augusztus 20

89/I.

/ *Oxalis corniculata* L. – szürke madársóska. A latinból lefordított nevű “szarvas sósdi” ma jól ismert vörös levelű fajtája (var. *atropurpurea* PLANCH) csak Rédl idejében kezdett hazánkban meghonosodni. Első hazai adata Keszthely (SZENCZY-HUTTER-WIERZBICKI 1842; vö. PRISZTER 1957). Gyomtársulásokban, kertekben ma már igen elterjedt.

–/(LINACEAE)

459. *Linum* fajok

90/I.

460. *Linum perenne* – Élőló len

Tapolcza szőlőtelep 1907 május 30

/ *Linum perenne* L. Üde kaszálórétke növénye.

461. *Linum tenuifolium*: Tapolcza Nagymező 1907 június 9

/ *Linum tenuifolium* L. – árlevelű len: Száraz, köves, meszes gyepekben. Védett.

462. *Linum catharticum* – Béka len: Tapolcza lápteknő 1907 július 28

/ *Linum catharticum* L. – békalen: Nedves réteken. –/(BALSAMINACEAE)

463. *Impatiens* fajok

91/I.

464. *Impatiens noli tangere* – Üvegszarvu fájvirág: Tapolcza Kovács Gy-né kert 1903 június 28

/ *Impatiens noli-tangere* L. – erdei nebáncsvirág. Az “üvegszarvu” Hazslinszky-nál sajtóhiba! Helyesen: üvegszárú. Patak menti és ártéri ligetek, láp- és szurdokerdők növénye.

465. *Rutafélék* – RUTACEAE

93 család/I – VI.

466. *Dictamnus* fajok

93/II.

467. *Dictamnus albus* – Kőrislevelű ezerjő

Tapolcza Nagymező 1907 május 23

93/IV.

93/II.

/ *Dictamnus albus* L. – nagyezerjőfű: Erdősztyep-faj. Védett.

–/(SIMAROUBACEAE)

468. *Ailanthus* fajok

93/V. (kétszer)

/ *Ailanthus altissima* (MILL.) SWINGLE – bálványfa: Kínai eredetű díszfa, könnyen elvadul, ma már számos helyen terhes gyomfaj.

–/(ANACARDIACEAE)

469. *Rhus* fajok

94/II.

470. *Rhus cotinus* – Sárga szömörce: Diszel

Halagoshegy tető 1899 június 15

94/II.

/ *Cotinus coggygria* SCOP. – cserszömörce: Karsztbokorerdők jellemző cserjefaja.

–/(HIPPOCASTANACEAE)

471. *Aesculus Hippocastanum* – Lógesztenye:

Tapolcza zárdakert 1905 április 27

95/I.

/ *Aesculus hippocastanum* L. – fehér vadgesztenye

–/(ACERACEAE)

472. *Acer* fajok

96/I.

473. *Acer platanoides* – Jókori juhar

Padrag kincstári erdő 1903 április 20

/ *Acer platanoides* L. – korai juhar: Gyertyán- és bükkerdei, törmeléklető erdei elegyfaj. Parkokba, sorfának ültetik.

474. *Acer* gyűjtőlap nélkül

475. *Acer Pseudoplatanus* – Közönséges juhar:

Tapolcza vasuti park 1909 július 20

/ *Acer pseudoplatanus* L. – hegyi juhar: Szurdok- és törmelékerdők faja. Parkokba, sorfának ültetik.

–/(POLYGALACEAE)

476. *Polygala* fajok

97/I:

477. *Polygala comosa* – Közönséges tejelőke:

Tapolcza lápteknő 1903 április 14

97/I.

/ *Polygala comosa* SCHKUHR. – üstökös pacsirtafű. Diószegi-Fazekasnál tejhöző fű. Réteken.

–/(CELASTRACEAE)

478. *Evonymus verucosus* – Bibircses kecskerágó:

Tapolcza Nagymező 1907 május 22

98/II.

/ *Euonymus verrucosus* SCOP. Sziklás, nyirkos he-

lyeken.

– /(STAPHYLEACEAE)

479. *Staphylea* fajok

99/I.

480. *Staphylea pinnata* – Magyaros hólyagfa Sör-
gyefa: Badacsonytető 1898 június 5

99/I.

/ *Staphylea pinnata* L. – hólyagfa: A mogoró
több tájszói alakban él, amint azt helységneveink
is bizonyítják: Balaton-magyaród, Monyoró-
kereke, Monor. Gyakori erdőlakó cserje.

– /(RHAMNACEAE)

481. *Rhamnus* fajok

102/I.

482. *Rhamnus cathartica* – Varjútövis benge: Ba-
dacsony klastromkut 1898 május 16

102/II.

/ *Rhamnus cathartica* L. – varjútövis

483. Ebfejték – EUPHORBIACEAE

Beliül üres borító 67.sz. címke!

103/I – IV.

484. *Euphorbiaceae* fajok

103/I.

485. *Euphorbia seguierana*

Tapolcza Nagymező 1907 május 22

103/I. (kétszer)

/ *Euphorbia seguierana* NECKER. – pusztai kutya-
tej: Homoki, lösz-, dolomit- és mészkő- szikla-
gyepekben.

– /(CORNACEAE)

486. *Cornus* fajok

106/I.

487. *Cornus mas* – Husos som: Tapolcza Nagy-
mező 1910. április 2

/ *Cornus mas* L. – húsos som: Bokorerdőben,
mérsékelt száraz erdőben.

488. *Cornus sanguinea* – Veresgyűrű somfa:

Tapolcza városerdő 1905 június 3

/ *Cornus sanguinea* L. – veresgyűrű som: Mérsé-
kelten száraz erdőben.

– /(APIACEAE, Umbelliferae)

489. *Caucalis* fajok

108/XLV

490. *Caucalis daucoides* – Vigályos borzon:

Tapolcza disznócsapás 1899 június 29

108/XLV.

/ *Caucalis platycarpus* L. – tüskés ördögbockor:
Diószegi-Fazekas: "Gyümöltse soros sertékkal
borzas".

491. *Cicuta virosa* – Mérges csomorika: Tapolcza
lápteknő 1905 július 20

/ *Cicuta virosa* L. – csomorika: Mocsarakban, fűz-
lápokban. Védett.

492. *Anthriscus* fajok

108/L.

493. *Anthriscus trichosperma* – Turbolya:

Tapolcza lápteknő 1907 május 9

/ *Anthriscus cerefolium* (L.) HOFFM. subsp. *tri-*
chosperma (SPR.) ARC. – zamatos turbolya:

Degradált erdőben, akácosokban, gyomtársulá-
sokban.

494. *Angelica* fajok

108/XXXI.

495. *Angelica silvestris* – Erdei angelika:

Tapolcza lápteknő 1907 július 6.

/ *Angelica sylvestris* L. – erdei angalgöyökér:

Magaskórós társulásokban.

496. *Orlaya* fajok

108/XLIII.

497. *Orlaya grandiflora* – Nagyvirágu orlaja:

Tapolcza Kiskuti rét 1905 május 10

/ *Orlaya grandiflora* (L.) HOFFM. – Orlay-tur-
bolya: Száraz gyepek, cserjések melegkedvelő,
déli elterjedésű faja.

498. *Pastinaca* fajok

108/XXXVIII.

499. *Pastinaca sativa* – Mezei paszternák:

Tapolcza lápteknő 1905 július 20

/ *Pastinaca sativa* L. subsp. *pratensis* (PERS.)

ÉELAK. – paszternák: Üde réteken mindenütt.

500. *Peucedanum* fajok

108/XXXV.

501. *Peucedanum cervaria* – Szarvas kocord:

Tapolcza Nagymező 1905 július 28

/ *Peucedanum cervaria* (L.) LAP. – szarvaskoc-
sord: Erdős-sztyep faj.

502. *Seseli* fajok

108/XIX.

503. *Seseli annuum*: Tapolcza Nagymező 1899
augusztus 5

/ *Seseli annuum* L. – homoki gurgolya: Száraz
gyepekben, kaszálókön.

504. *Bupleurum* fajok

108/XV.

505. *Bupleurum falcatum* – Gacsos csingallér

(szingallér?): T. Nagymező 1905 augusztus 12

/ *Bupleurum falcatum* L. – sarlós buvákfű:

Diószegi-Fazekas: szingallér (*Ernyőke galléri* ...
belől színesek). Száraz gyepekben.

506. *Pimpinella* fajok

108/XIII.

507. *Pimpinella saxifraga* – Kötőő pimpinella:

- Tapolcza Városerdő 1903 június 10**
/Pimpinella saxifraga L. – hasznos földitömjén:
 Száraz gyepekben, kaszálóréteken mindenütt.
- 508. *Aegopodium* fajok**
 108/XI.
- 509. *Aegopodium podagraria* – Bikecsi baktopp:**
 Tapolcza lápteknő 1898 június 20
/Aegopodium podagraria L. – podagrafű.
 Diószegi-Fazekasnál eredetileg *bigetsi baktopp*.
 Zárójelben közli: lúdlábfű(!).
- 510. *Trinia* fajok**
 108/VII.
- 511. *Trinia glauca* – Közönséges trinia: Tapolcza nagymező 1907. május 22**
/Trinia glauca (L.) DUM. – szürke nyúlkapor:
 Száraz gyepekben.
- 512. *Eryngium* fajok**
 108/III.
- 513. *Eryngium campestre* – Mezei iringó (Ördög-szekér): Tapolcza Nagymező 1899 szeptember 8**
/Eryngium campestre L. Száraz gyepekben.
 –/(CRASSULACEAE)
- 514. *Sedum* fajok / (Varjúháj)**
 109/IV.
- 515. *Sedum album* – Fehér czaka (szaka?):**
 Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 június 15
/Sedum album L. – fehér varjúháj: A szaka régi név, már 1780-ban megtalálható [PRISZTER – szóbeli közlés], sőt azt megelőzően kb. az ádám-csutka jelentéssel a XVI. században előfordul. A *Sedum*-fajok gömbölyded, szukkulens levelei miatt tették meg Diószegiék a *Sedum* nemzetség nevéül. Erdélyi etnobotanikai gyűjtéseink során előfordult a szakaburján név is. Meszes és szilikát alapkőzeteken, kőfalokon.
- 516. *Sedum acre* – Borsos czaka**
 Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 június 15
/Sedum acre L. – borsos varjúháj: Száraz gyepekben.
- 517. *Sedum maximum* – Baklevelű czaka**
 Tapolcza városerdő 1898 július 14
/Sedum maximum (L.) HOFFM. – bablevelű varjúháj. Erdős-sztyep faj.
- 518. *Sempervivum* fajok**
 109/V.
- 519. Növény, gyűjtőlaphól leesve, anélkül**
Sempervivum hirtum
 109/V.
- /Jovibarba globifera* (L.) J. PARN. subsp. *hirta* (L.) J. PARN. – sárga kövirózsa: Sziklagyepekben, sziklás lejtőkön. Védett.
- 520. Vajfűfélék – SAXIFRAGACEAE**
110 család/I – II.
 /(helyesen: Kőtörőfélék)
 –/(HYDRANGEACEAE)
- 521. *Philadelphus* fajok**
 111/I.
- 522. *Philadelphus grandiflora* – Nagyvirágu jezsament: Tapolcza Redl kert 1904 május 20.**
/Philadelphus L.; Hazslinszknál jezsafa, Csereynél jezsámen, jezsáment.
- 523. *Philadelphus grandiflora* – Nagyvirágu jezsament: Tapolcza Redl kert 1904 május 20**
/Philadelphus L.
 –/(OENOTHERACEAE)
- 113/III.**
- 524. *Epilobium hirsutum* – Piros füzike: Tapolcza lápteknő 1905 július 28**
 113/VIII.
- /Epilobium hirsutum* L. – borzas füzike: Mocsarak, magaskórós növényzet.
- 525. *Lythrum salicaria* – Réti füzény (vö. 528.):**
 Tapolcza lápteknő 1907 július 6
/Lythrum salicaria L. Mocsarak, mocsárrétek gyakori növénye
- 526. *Epilobium angustifolium* – Keskenylevelű füzike: Tapolcza lápteknő 1900 augusztus 5**
 119/VIII.
- /Chamaenerion angustifolium* (L.) SCOP. – erdei deréce
- 527. *Epilobium parviflorum* – Szőrösödő füzike:**
 Tapolcza lápteknő 1907 július 16
/Epilobium parviflorum SCHREB. – kisvirágú füzike: Mocsarakban, nedves réteken.
- 528. *Lythrum salicaria* (vö. 525.)**
 Borítón: Lovasi Mihály I. oszt.
- 113/I.**
- /Lythrum salicaria* L. – réti füzény: Mocsarakban, mocsárréteken gyakori.
- /(LYTHRACEAE)
- /(ARISTOLOCHACEAE)
- 529. *Aristolochia* fajok**
 118/I.
- 530. *Aristolochia clematitis* – Közönséges farkasalma: Gyulakeszi Csobáncz 1906 május 21**
/Aristolochia clematitis L. – farkasalma
- 118/I. (kétszer)**
 Gyakori, mérgező gyomnövény.
- /(SANTALACEAE)
- 531. *Thesium* fajok**
 119/I.
- 532. *Thesium intermedium*: Tapolcza Hértői dűlő**

1907 június 29

/Thesium linophyllum L. – lenlevelű zsellérke: Erdős-sztyep növény.

119/I.

– */(ROSACEAE)*

533. Almafaféle fajok

121/IV.

121/II.

534. *Cydonia vulgaris* – Birs alma: Tapolcza Mogyoróshegy 1910 május 20

/Cydonia oblonga MILL. – birs: Elterjedt gyümölcsfa, elvadulhat.

535. *Kerria* fajok

122/II.

49/XV.

536. *Kerria japonica* – Japáni kerria

Tapolcza vincellériskola 1904 május 17

Díszcserje.

537. *Fragaria* fajok

122/VII.

538. *Agrimonia* fajok

122/XI (kétszer)

– */(GROSSULARIACEAE)*

539. *Egros* fajok

122/I.

540. *Ribes aureum* – Arany ribiszke: Tapolcza kertből 1906 május 20

/Ribes aureum PURSH. Amerikai származású díszcserje; elvadul.

– */(ROSACEAE)*

541. *Spirea* fajok (Gyöngyvessző)

122/I.

542. *Spirea (Filipendula) ulmaria* – Legyező

bajnóca: Tapolcza lápteknő 1907 július 16

/Filipendula ulmaria (L.) MAXIM. – réti legyezőfű. Diószegi-Fazekastól származó név.

Magaskórós társulásokban, fűzlápok széléin.

543. *Spirea chamaedryfolia* – Közép bajnóca:

Tapolcza vincellériskola 1906 július 10

/Spiraea chamaedryfolia L. – hegyi gyöngyvessző, *S. x schinabecki* ZAB. Díszcserje.

544. *Spirea filipendula* v. *hexapetala* – Koloncós

bajnóca: Tapolcza szentkúti cser 1902 július 6

122/I.

/Filipendula vulgaris MÖNCH – koloncós legyezőfű: Fél-száraz-üde réteken gyakori.

545. *Potentilla* fajok

122/IX. (kétszer)

546. *Potentilla reptans* – Terjedő pimpó: Tapolcza

Mogyorósdomb 1906 május 19

/Potentilla reptans L. – indás pimpó: Nedves réte-

ken, ligetekben, gyomtársulásokban.

547. *Potentilla alba* – Fehér pimpó: Tapolcza Nagymező 1907 május 5

/Potentilla alba L. Enyhén savanyú talajú cseresek növénye, vágásain sokáig megmarad (fehérpimpós, királynéggyertyás cseres-tölgyesek).

548. *Potentilla argentea* – Ezüstös pimpó:

Tapolcza Nagymező 1907 május 22

/Potentilla argentea L. – ezüst pimpó: Száraz, bolygatott gyepekben gyakori.

549. *Potentilla anserina* – Liba pimpó: Tapolcza Beszedics kert 1907 június 3

/Potentilla anserina L. – libapimpó: Nedves réteken, libalegelőkön olykor tömeges.

550. *Potentilla arenaria*: Tapolcza Nagymező 1907 május 5

/Potentilla arenaria BORKH. – homoki pimpó: Nyílt, száraz gyepekben.

551. *Sanguisorba* fajok

123/II.

552. *Sanguisorba officinalis* – Orvosi vérfű:

Tapolcza lápteknő 1907 július 28

123/II.

/Sanguisorba officinalis L. – őszi vérfű: Láprétek, lápi kaszálók növénye.

553. *Prunus* fajok

124/V.

554. *Prunus padus* – Zselnice megy: Tapolcza vasuti kert 1905 május 5

124/VI.

/Padus avium MILL. – májusfa, Zelnice: Üde és ártéri gyertyános tölgyesekben.

– */(FABACEAE, PAPILIONACEAE)*

555. *Cytisus* fajok

125/II.

556. *Cytisus nigricans* – Fekete zanót: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 június 15

125/II.

/Lembotropis nigricans (L.) GRISEB. – fürtös zanót: Hazslinszky a találhatóbb feketedő zanót néven jegyzi. Savanyú, enyhén savanyú talajú tölgyesekben.

557. *Cytisus Laburnum* – Fái zanót: Tapolcza

Redl kert 1906 május 7

/Laburnum anagyroides MEDIC. – aranyeső: Ny-mediterrán cserje; dísznövény is és elvadul.

558. *Lupinus* fajok

125/VI (kétszer)

559. *Vicia* fajok (bükköny)

125/XXXII. (Farágó 125/XXXII)

119/I. (benne egy *Vicia*-töredék)

560. *Vicia pannonica* – Pannoniai babó: Tapolcza utárok 1907 május 14

125/XXXII. (kétszer)

/Vicia pannonica CR. – pannon bükköny: Útszélek, vetések

561. *Vicia sativa* – Abrak babó: Tapolcza szántó-föld 1906 május 25

125/XXXII.

/Vicia sativa L. – takarmánybükköny: Termesztik, elvadulhat.

562. *Genista* fajok

125/I. (kétszer)

563. *Ononis* fajok

125/VII.

564. *Ononis spinosa* – Tövises iglicz: Tapolcza Nagymező 1907 július 17

/Ononis spinosa L. – tövises iglice: Réteken, legelőkön gyakori.

565. *Medicago* fajok (Lucerna)

125/X.

566. *Medicago falcata* – Sárkerep csigacsó Tapolcza Kiskuti rét 1904 június 16

125/X.

/Medicago falcata L. – sárkereplucerna: A *tsigatsú* – a feltekeredett hüvelytermés alakjára utal Diószegi és Fazekas. Száraz gyepekben, soványabb talajokon.

567. *Medicago lupulina* – Komlós csigacsó:

Tapolcza szántóföldek 1905 május 9

125/X.

/Medicago lupulina L. – komlós lucerna: Üde kaszálókon, száraz gyepekben.

568. *Medicago sativa* – Luczerna csigacsó:

Tapolcza szántóföldek 1905 július 25

125/X.

/Medicago sativa L. – takarmánylucerna: Délnyugat-ázsiai származású, évelő takarmánynövény, amely hozzánk a XVIII. század végén került, azóta elvadulva meghonosodott.

Genus-borító nélküliek következnek!

– *(Trifolium* fajok – here)

569. *Trifolium hybridum* – Korcs lóhere:

Tapolcza lápteknő 1907 július 6.

/Trifolium hybridum L. – korcs here: Üde kaszálókon, mocsári- és gyomtársulásokban.

570. *Trifolium montanum* – Hegyi lóhere:

Tapolcza Nagymező 1907 május 22

/Trifolium montanum L. – hegyi here: Kaszálórétken, sztyepréteken gyakori.

571. *Trifolium arvense* – Herehura lóhere:

Tapolcza szántóföldek 1901 szeptember 6 125/IX.

/Trifolium arvense L. – herehurafű: Vágásokban, parlagokon.

572. *Trifolium incarnatum* – Husszinü lóhere:

Diszeli ut szántóföld 1903 június 5

125/IX.

/Trifolium incarnatum L. – bíbor here: A XIX.

század közepe óta termesztik; elvadulhat.

Borbás 1882-ben ismertette a Magyar Lexikonban.

573. *Trifolium pratense* – Réti lóhere: Tapolcza

láptekknő 1905 augusztus 19

125/IX.

/Trifolium pratense L. – réti here: Rétek, legelők, gyomtársulások.

574. *Trifolium minus*: Tapolcza lápteknő 1907 június 3

/Trifolium dubium SIBTH. – apró here: Mocsár- és kaszálórétken.

575. *Pisum sacharatum* – Czukor borsó: Haláp hegytető 1903 június 10

/Pisum sativum L. – veteményborsó: Termesztik, néha elvadul.

576. *Lathyrus palustris* – Mocsári bükköny:

Haláp hegytető 1899 május 24

125/XXXV.

/Lathyrus palustris L. – mocsári lednek: Láprétek. Védett.

577. *Lathyrus pannonicus* – Pannoniai bükköny:

Tapolcza kiskuti rét 1907 május 13

/Lathyrus pannonicus (JACQ.) GARCKE – magyar lednek. Cserjés, füves, köves és sztyep lejtőkön. Védett.

578. *Dorycnium* fajok

125/XII.

579. *Dorycnium herbaceum* – Ötlevelű pofaszárny: Tapolcza Szentgyörgyhegy 1907 június

15

/Dorycnium herbaceum VILL. – zöld dárдахere: Sziklagyepek, sztyeplejtők növénye.

580. *Lotus* fajok

125/XIV.

581. *Lotus siliquosus*: Tapolcza lápteknő 1907 június 3

125/XIVk

/Lotus siliquosus L. – bársonykeres: Láp- és mocsárréteken.

582. *Coronilla* fajok

125/XXVI. (kétszer)

Értékelés

A tételek megoszlása a gyűjtés ideje szerint

A gyűjtő maga Redl Gusztáv volt, de irányításával diákok is dolgozhattak. Erre utalhatnak a borítókon néhol szereplő nevek (esetenként tanulónév és osztály megjelölés – pl. 15/XIV Schwarz Imre 6, 31/XXIV Somogyi, 218. Péter János, 49/XXIX Horváth L., 49/XLIII Lustig Imre I.o. 12, 292. Erdőssy, 53/III. Braun Imre, 395. Kohn Dezső, 86/II. Gosztonyi József, 528. Lovasi Mihály I. oszt., Faragó 125/XXXII).

A herbáriumi lapok a gyűjtés ideje szerint 1895. júniusa és 1911. júniusa között, 17 esztendő alatt az alábbiak szerint oszlanak meg.

Az anyag zöme 1905-1907-ben keletkezett. Valószínűleg ez az időszak Redl gyűjtőmunkájának csúcsa is. A herbárium rendszere és az üres borítólapok nagy száma azonban inkább a veszteségeket, mint Redl pár éves “fellángolását” jelzi.

1895	1 db	Tapolca
1896	4 db	Tapolca
1897	2 db	Tapolca
1898	10 db	Tapolca, Badacsony
1899	8 db	Tapolca, Diszel
1900	13 db	Tapolca, Badacsony
1901	2 db	Tapolca
1902	6 db	Tapolca, Padrag
1903	12 db	Tapolca, Haláp, Diszel, Kisörsi-hegy, Padrag
1904	9 db	Tapolca, Kisörsi-, Haláp-hegy
1905	86 db	Tapolca, Raposka, Szent György-hegy, Szentgrót, Badacsony, Balaton, Haláp-hegy
1906	21 db	Tapolca, Szentgyörgyhegy, Lesencetomaj - Billege
1907	128 db	Tapolca, Csáford, Gyulakeszi - Csobáncvár, Szent György-hegy, Diszel Csáford,
1908	3 db	Tapolca
1909	7 db	Csáford, Kaposcs - Boncsostető, Tapolca
1910	12 db	Monostorapáti, Tapolca, Szent György-hegy, Monostorapáti
1911	2 db	Tapolca
Év nélkül	7 db	

A tételek megoszlása a gyűjtés helye szerint

A gyűjtőutak zöme Tapolcán és szűkebb körzetében koncentrálódik³. Ezért a herbárium ilyen tekintetben hűen jellemzi a helyi flórát és vegetációt, habár a gyűjtési helyek megjelölése nem utal mindig a termőhelyre.

³ (A tapolcai helynevek ismeretéhez további részletekkel szolgál: TÓTH JÓZSEF (1992) műve: Tapolca hagyományos utca és dűlőneveinek története. Tapolcai Füzetek.)

Badacsony - hegytető	2 db	Kisörs - hegytető	2 db
Balaton - Badacsony	5 db	klastrompark	1 db
billegi erdő	1 db	koldustelek	1 db
büdöstő	2 db	kőfejtő	2 db
Csáford - szőlőhegy	3 db	Köleshelyi-rét	1 db
Csendes sűrű	2 db	különféle kertek	24 db
Csobánc	3 db	lápteknő	64 db
Diszel - Nagymező	10 db	Lesencetomaj - Billegemajor	1 db
disznócsapás	2 db	Mogyorósdomb/hegy	5 db
falurét	1 db	Monostorapáti - erdőszél	1 db
folyóparti rét	1 db	Nagymező	48 db
folyópart	4 db	nagytó	1 db
folyóvíz	1 db	Raposka - erdő	2 db
Forgós dülő	1 db	régi mészégető	1 db
gödrök	2 db	szántóföld	17 db
Gyulakeszi Csobánc/vár	4 db	Szentgrót - Berényi kert	1 db
Halagos-tető	1 db	Szent György-hegy	27 db
Haláp - hegytető	5 db	Szentkút	1 db
halastói dülő	3 db	Szentkúti-cser	1 db
halastói rét	1 db	Szentkúti-földek	1 db
halastói rét	1 db	szőlőtelep	?
Hértő/i dülő	5 db	Tapolca	3 db
-i út, szántóföld	1 db	Tapolca patak	1 db
I. utasház, utasház	4 db	temető árok	1 db
Kapolcs - Bonczostető	2 db	utárok	5 db
kertekalja —	2 db	városerdő	20 db
Királykút	1 db	vásártér	1 db
Királykút-árok	1 db	vasúti park	2 db
Királykút-rét	1 db	vasúti rétek	3 db
kisapáti út	1 db	vincellériskola	2 db
Kiskuti-rét	13 db		

Növényrendszertani sajátosságok

A tételek alapján megállapítható rendszertani egységek (családok) a Redl által használt szisztematikai (rendszertani) sorrendben.

Abietinaceae
Ginkgoaceae
Najadaceae
Juncaginaceae
Alismataceae
Sparganiaceae
Araceae
Poaceae

Cyperaceae
Juncaceae
Liliaceae
Amarylloidaceae
Smilacaceae
Iridaceae
Orchideaceae
Convolvulaceae

Cuscutaceae
Boraginaceae
Solanaceae
Lamiaceae
Scrophulariaceae
Lentibulariaceae
Orobanchaceae
Plantaginaceae
Oleaceae
Gentianaceae
Apocynaceae
Asclepiadaceae
Rubiaceae
Caprifoliaceae
Valerianaceae
Dipsacaceae
Asteraceae
Cichoriaceae
Campanulaceae
Primulaceae
Ericaceae
Betulaceae
Fagaceae
Urticaceae
Cannabinaceae
Ulmaceae
Ceratophyllaceae
Polygonaceae
Amaranthaceae
Chenopodiaceae
Caryophyllaceae
Berberidaceae
Ranunculaceae
Fumariaceae
Papaveraceae

Brassicaceae
Resedaceae
Violaceae
Saxifragaceae
Parnassiaceae
Cistaceae
Hypericaceae
Tamaricaceae
Malvaceae
Geraniaceae
Oxalidaceae
Linaceae
Balsaminaceae
Rutaceae
Simaroubaceae
Anacardiaceae
Hippocastanaceae
Aceraceae
Polygalaceae
Celastraceae
Staphyleaceae
Rhamnaceae
Euphorbiaceae
Cornaceae
Apiaceae
Crassulaceae
Saxifragaceae
Hydrangeaceae
Oenotheraceae
Lythraceae
Aristolochiaceae
Santalaceae
Rosaceae
Grossulariaceae
Fabaceae

A gyűjtött fajok 81 családba sorolhatók. Mint jeleztük, a herbárium töredékes, vannak családok, amelyekből a fajok hiányoznak, és vannak olyan fajok is, amelyeknek a család szintű tároló kartonjuk hiányzik.

Redl alapján véve a Wettstein-féle természetes rendszert követte (WETTSTEIN 1898). A "virágos csírásnövények" (Embryophyta siphonogama) csoportjának nyitvatermők alcsoportja (Gymnospermae) után a zárvatermők alcsoportjában (Angiospermae) az egyszikűeket (Monocotyledonae) követően a kétszikűeket (Dicotyledonae) viszont nem az "ősburkúak" (Archichlamydeae, sokszirmúak és szíromtalanok) alosztályával kezdte, hanem a forrtszirmúak alosztályával (Metachlamydeae). Megfigyelhető továbbá, hogy az ősburkúak alosztályán belül a rendek felsorolása eltér az eredetitől és általában Engler követőitől.

A tételek megoszlása gyakorlati növényföldrajzi szempontból

A növénygyűjtemény bizonyos mértékű betekintést nyújt gyűjtési körzetének természetföldrajzi (elsősorban növényföldrajzi) sajátosságaiba. A növénytakaró (vegetáció) a virág-talan és virágos fajok összességéből (flóra) tevődik össze. Megjelenésében és változásaiban alapvetően követi az adott táj életfeltételeit, és jelzi a változásait. Az egyes fajok elterjedési területének, növénytársulási ragaszkodásának, és természetességének alapján a táj, a vidék hűen jellemezhető. A magyar flórának jelenleg használatos, 2000-ben, immár negyed-ízigen, Simon Tibor szerkesztésével és átdolgozásával megjelent határozókönyve lehetőséget nyújt a fajok meghatározása mellett annak az élőhelynek a jellemzésére, ahonnan a megismert faj való (SIMON 2000).

Elterjedési terület (areatípusok)

A	atlanti	ES	euroszibériai
AM	atlanti-mediterrán	EuAM	eurázsiai-mediterrán
Ca	közép-ázsiai	EuM	európai-mediterrán
Ce	közép-európai	K	kozmozopolita
CeM	középeurópai-mediterrán	Kt	kontinentális
CKe	közép-keleteurópai	P	pannon
Cp	cirkumpoláris	Pt	pontusi
DeuA	dél-eurázsiai	PtM	pontusi-mediterrán
DKe	délkelet-európai	PtP	pontusi-pannóniai
E, Eu	európai	Se	szubendemikus
EKt	európai-kontinentális	Sm	szubmediterrán
En	endemizmus	WcE	nyugat-középeurópai

Társulástani jellemzés (cönoszisztematikai besorolás)

(A társulásnevek a magyar fordításban gyakran nem felelnek meg a tudományos kategóriáknak, jobban a közérthetőséget kívánják szolgálni.)

?	kérdéses
Ai	<i>Allion</i>
Al	<i>Arrhenatheretalia</i> (franciaperjés kaszáló)
AP	<i>Alno-Padion</i> (ligeterdő)
Aph	<i>Aphanion</i> (hegyi rétek)
AQ	<i>Aceri-Quercion</i> (erdő)
Ar	<i>Arrhenatheretea</i> (franciaperjés kaszáló)
Bi	<i>Bidentetalia</i> (gyomnövényzet – ártéri)
Brl	<i>Brometalia</i> (gyomnövényzet)
ChSt	<i>Chenopodio-Secalieta</i> (gyomnövényzet – vetési és kapás)
Cht	<i>Chenopodietea</i> (gyomnövényzet)
CQp	<i>Cotino-Quercetea pubescentis</i> (karsztbokorerdő)
Crl	<i>Corynephoretalia</i> (homokpusztagyep)

Cy	<i>Calystegietalia</i> (sövényszulák fátyoltársulás)
CyF	<i>Cynodonti-Festucion</i> (száraz, gyomosdó gyepek)
FBr	<i>Festuco-Brometetea</i> (pusztagyepek, pusztarétek)
Fgl	<i>Fagetalia</i> (bükkös)
Fm	<i>Fagion medioeuropaeum</i> (közép-európai bükkös)
FP	<i>Festuco-Puccinetea</i> (rövidfűvű sziki gyepek)
Fr	<i>Festucion rupicolae</i> (csenkeszes pusztagyep)
Fsv	<i>Festucetalia valesiacae</i> (rövidfűvű csenkeszes pusztagyep)
Fvg	<i>Festucetalia vaginatae</i> (rövidfűvű csenkeszes nyílt homokpusztagyep)
Jg	<i>Juncion gerardii</i> (szikes rét)
Lm	<i>Lemnetea</i> (hínárnövényzet)
LmPt	<i>Lemno-Potametalia</i> (hínárnövényzet)
NG	<i>Nasturtio-Glycerietalia</i>
Onl	<i>Onopordietalia</i> (gyomnövényzet – ruderalis)
P	<i>Polygonion avicularis</i> (gyomnövényzet – taposott)
Phr	<i>Phragmitetea</i> (nádasok)
Pi	<i>Potamion</i> (hínárnövényzet)
Pl	<i>Plantaginietalia</i> (gyomnövényzet – útszéli)
Plt	<i>Plantaginetea</i> (gyomnövényzet – útszéli)
PQ	<i>Pino-Quercion</i> (fenyves-tölgyes)
Pt	<i>Potametalia</i> (hínárnövényzet)
Q	<i>Quercetea</i> (tölgyes)
QF	<i>Querco-Fagion</i> (tölgyes-bükkös)
Qlp	<i>Quercetalia pubescentis</i> (molyhos tölgyes)
Qpc	<i>Quercetea pubescenti-cerris</i> (csere-tölgyes)
Qtp	<i>Quercetea pubescentis</i> (molyhostölgyes)
S	<i>Salicion</i> (ártéri puhafás bokor- és ligeterdő)
St	<i>Secalietea</i> (gyomnövényzet – gabonavetések)

Természetességi, természetvédelmi érték

természetes állapotra utalnak:

U	unikális faj
KV	fokozottan védett faj
V	védett faj
E	társulásalkotó faj (edifikátor)
K	kísérő faj
TP	pionír faj

leromlásra (degradációra) utalnak:

TZ	zavarástűrő
A	adventív
G	gazdasági növény (külön kigyűjtve)
Gy	gyomfaj

A következő listákban Redl herbáriumának fajait az élőhelyek szerint csoportosítottuk. A fajneveket az areatípus, a társulástani besorolás, végül a természetvédelmi érték jelölése követi a fenti rövidítésjegyzék szerint. Mint minden csoportosítás, ez is szubjektív és vitatható. Nem szigorúan a tudományos kategóriákhoz ragaszkodunk, hanem szakmai szempontból helyes, de a szélesebb körű szakmai olvasóközönség számára viszonylag kevés utánajárást igénylő ismertetést szeretnénk nyújtani.

Redl herbáriuma a mai Magyarország területén élő fajoknak kb. 12-14 %-át képviseli. Egyrészt a fajszaám a kiveszések, bevándorlások, a tudományos konszenzus miatt változik, másrészt nem lehet tőle azt várni, hogy a vizsgált flórának reális reprezentánsa legyen. Ennek ellenére figyelemre méltó növényföldrajzi és flóratörténeti jelzéseket tartalmaz.

Az emberközpontú szemlélet a fajok hasznos (gazdasági növény) vagy káros (gyom) voltának megítélésében érvényesül legegységesebben. A következő emberszabta kategória már ezek meglétében és kényszerítő körülmények között született meg: a veszélyeztetett és védett fajok csoportja, amellyel az eltűnés, kiveszés távolabbi vagy közvetlen közelébe került növényeket szándékozik megóvni.⁴

Mocsarak, lápok, mocsárrétek, láprétek, kiszáradó láprétek fajai:	
<i>Alisma plantago-aquatica</i> , Cp, Phr, K	<i>Lysimachia vulgaris</i> , EuM, Phr&MJ, K
<i>Althaea officinalis</i> , EuAM, Fsv, TZ	<i>Lythrum salicaria</i> , Eu(M) Phr&MJ, K
<i>Angelica sylvestris</i> , EuA, MJ, K	<i>Malachium aquaticum</i> , EuA(M)
<i>Caltha palustris</i> , Cp, Agr, K	<i>Mentha aquatica</i> , Eu(M), Phr, K
<i>Cardamine pratensis</i> , Cp, M, K	<i>Mentha longifolia</i> , Eu(M), GSp?, K
<i>Carex acutiformis</i> , EuAM, Mc, E	<i>Mentha pulegium</i> , EuA, Nc, TZ
<i>Carex distans</i> , EuM, AC-chf, E	<i>Mentha spicata</i> x, EuA(M), -, A
<i>Carex paniculata</i> , WcE, Mc, K	<i>Molinia caerulea</i> , Eu, MJ, E
<i>Carex riparia</i> , Eu(M), Mc, E	<i>Myosotis palustris</i> , EuA(M), NG, K
<i>Carex stricta</i> , EuA, Cel-chf, E	<i>Ranunculus repens</i> , EuA(M), Phr, TZ
<i>Carex vulpina</i> , EuAM, Mc, K	<i>Sagittaria sagittifolia</i> , EuA(M), Phr, K
<i>Cirsium rivulare</i> , Ce, MJ, K	<i>Sanguisorba officinalis</i> , EuA(M), MJ, K
<i>Chamaenerion angustifolium</i> , Cp, Ep, TZ	<i>Serratula tinctoria</i> , Eu(M), MJ, &Ar, TZ
<i>Cyperus flavescens</i> , K, Nc, Gy	<i>Solanum dulcamara</i> , EuA(M), Cy, TZ
<i>Epilobium hirsutum</i> , EuA(M), Phr, K	<i>Sparganium erectum</i> , EuA(M), Phr, K
<i>Epilobium parviflorum</i> , DeuA, Phr, K	<i>Tetragonolobus maritimus</i> , CeM, M, K
<i>Eupatorium cannabinum</i> , CeM, Phr&MJ, TZ	<i>Thalictrum lucidum</i> , Ce, M, K
<i>Festuca arundinacea</i> , EuAM, Agr, TZ	<i>Trifolium dubium</i> , Eu(M), Ar, K
<i>Filipendula ulmaria</i> , ES, FP, K	<i>Valeriana dioica</i> , Ace, MJ, K
<i>Galium palustre</i> , Cp(M), Mc, K	<i>Valeriana officinalis</i> subsp. off., EuA(M), M, K
<i>Glyceria fluitans</i> , EuM, GSp, K	<i>Veronica anagallis-aquatica</i> , K, GSp, K
<i>Inula britannica</i> , EuA, FP, Gy	<i>Veronica beccabunga</i> , EuA(M), GSp, K
<i>Linum catharticum</i> , EuM, MJ, K	<i>Veronica elatior</i> , EuA, Agr, K

⁴ A 13/2001. (V.9.) KöM rendelet a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről (Magyar Közlöny 53. száma, 2001. május 9.).

<i>Lysimachia nummularia</i> , EuM, AP, K	
(lásd még: védett és veszélyeztetett fajoknál is)	
Hínár és egyéb vízinövény:	
<i>Ceratophyllum demersum</i> , K, Lm, K	<i>Potamogeton perfoliatus</i> , K, Pi, K
<i>Najas marina</i> , K, LmPl, K	<i>Ranunculus divaricatus</i> , EuA, Pi, K
<i>Potamogeton lucens</i> , EuA(M), Pl, K	<i>Ranunculus trichophyllus</i> , Cp, Pl, K
<i>Potamogeton pectinatus</i> , K, Pt, E	<i>Schoenoplectus lacustris</i> , Cp, Phr, K
Füves területek (üde és száraz rétek, kaszálók, legelők, szikla- és pusztagepek, erdős-sztyepek) növényei:	
<i>Achillea asplenifolium</i> , Pse, Jg, K	<i>Pastinaca sativa</i> , EuA, Ar, TZ
<i>Achillea millefolium</i> , K, Ar, TZ	<i>Phleum phleoides</i> , EuA, FBr, K
<i>Ajuga genevensis</i> , E, FBr, TZ	<i>Plantago major</i> , EuA(M), Plt, Gy
<i>Althaea pallida</i> , Pt-DKe, Fr, Gy	<i>Polygala comosa</i> , E, MJ&Ar, K
<i>Alyssum alyssoides</i> , Ce-DKe(M), FBr, Gy	<i>Potentilla anserina</i> , K, Pl, Gy
<i>Anthoxanthum odoratum</i> , EuA(M), Ar, E	<i>Potentilla arenaria</i> , Ce, FBr, K
<i>Asperula glauca</i> , PtM(Ce), Fsv, K	<i>Potentilla argentea</i> , EuA(M), Fbr, TZ
<i>Barbarea vulgaris</i> , EuA(M), Bi, TZ	<i>Potentilla reptans</i> , K, MJ, TZ
<i>Bromus mollis</i> , K, FBr&Ar, TZ	<i>Primula vulgaris</i> , AM, Fgl, V
<i>Bromus secalinus</i> , EuA(M), St, Gy	<i>Ranunculus acer</i> , EuA(M), MJ, TZ
<i>Bupleurum falcatum</i> , EuA, Fsv, K	<i>Ranunculus bulbosus</i> , E, Brl, Gy
<i>Carex caryophylla</i> , EuA(M), FBr, K	<i>Rumex acetosa</i> , Cp(M), MJ, TZ
<i>Carlina vulgaris</i> , EuA(M), FBr, TZ	<i>Rumex acetosella</i> , K, Crl, K
<i>Carthamus lanatus</i> , Deu, Fr&CyF, TZ	<i>Salvia aethiopsis</i> , DeuA, CyF, K
<i>Centaurea micranthos</i> , Eu(M), Fsv&Fvg, TZ	<i>Salvia austriaca</i> , PtP, Fr, TZ
<i>Centaurea pannonica</i> , DKe, M&Al, Z	<i>Salvia verticillata</i> , EuA(M), FBr, K
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i> , EuÁ(M), Al&M, K	<i>Salvia pratensis</i> , Eu(M), FBr, K
<i>Chrysopogon gryllus</i> , DeuA, BrI, E	<i>Satureia acinos</i> , E, FBr TP
<i>Dactylis glomerata</i> , K, Ar, TZ	<i>Sedum acre</i> , Eu(M), FBr, K
<i>Doricinium herbaceum</i> , CeSm, Fsv, K	<i>Sedum maximum</i> , EuA(M), Qtp, K
<i>Eryngium campestre</i> , Kt, FBr, TZ	<i>Seseli annuum</i> , EKt, FBr, K
<i>Euphorbia seguieriana</i> , EuA(M), Fsv & Fvg, K	<i>Silene pseudotites</i> , Eua, FvgFsv, K
<i>Filipendula vulgaris</i> , EuA(M), FBr, K	<i>Silene venosa</i> , EuAM, Qtp, K
<i>Gypsophylla saxifraga</i> , Sm(Ce), BrI, K	<i>Stachys germanica</i> , PtM, CyF, Gy
<i>Helianthemum ovatum</i> , Ce, Fsv&Fvg, K	<i>Stachys officinalis</i> , EuA(M), Q p.p. K
<i>Hesperis tristis</i> , E, Fr, TZ	<i>Stipa capillata</i> , EuA, Fsv, K
<i>Hypericum perforatum</i> , EuA(M), FBr, TZ	<i>Teucrium chamaedrys</i> , Sm(Ce), FBrQ, K
<i>Jasione montana</i> , Eu(M), Crl, K	<i>Thesium linophyllon</i> , Ce, FBr, K
<i>Knautia arvensis</i> , EuA, Ar, K	<i>Thlaspi perfoliatus</i> , SmDEuA, FBr, TP
<i>Koeleria cristata</i> , K, FBr, K	<i>Thymus angustifolius</i> , PtP, Fsv, K

<i>Lavathera thuringiaca</i> , EuA(M), Cht, K	<i>Thymus collinus</i> , ?
<i>Linum perenne</i> , EuA, Ar, TZ	<i>Tragopogon dubius</i> , SmCe, FBr, TZ
<i>Luzula campestris</i> , EuM, Ar, TZ	<i>Trifolium hybridum</i> , Cke, M, K
<i>Marrubium peregrinum</i> , DKe, Fsv, Gy	<i>Trifolium montanum</i> , EuA(M), Ar, Tz
<i>Marrubium remotum</i> , DKe, Onl, Gy	<i>Trifolium pratense</i> , EuA(M), MJ&Ar, TZ
<i>Matricaria recucita</i> , EuA, Cht&St, Gy	<i>Trinia glauca</i> , Sm, (Ce), Brl, K
<i>Medicago falcata</i> , EuA(M), FBr, TZ	<i>Tunica prolifera</i> , Sm(Ce), Brl, K
<i>Medicago lupulina</i> , EuA(M), FBr, Gy	<i>Veronica austriaca</i> , DKe-Ce, Fsl, K
<i>Minuartia setacea</i> , Pt-P-Bk, Fsv-Fvg, K	<i>Veronica spicata</i> , EuA(M), FBr, K
<i>Origanum vulgare</i> , EuA(M), Qtp, K	<i>Vicia pannonica</i> , PtM(Ce), St, G
<i>Orlaya grandiflora</i> , Sm-(Ce), Fsv, TZ	<i>Viola hirta</i> , EuA, Q p.p., K

Erdei, vágástéri, erdőszéli növények:

<i>Acer platanoides</i> , E, QF, K	<i>Galeopsis pubescens</i> , Ce, QF&Q p.p., TZ
<i>Acer pseudoplatanus</i> , Ce(M), Fgl, K	<i>Geranium robertianum</i> , K, QF, K
<i>Aegopodium podagraria</i> , EuA, Fgl, V	<i>Glechoma hirsuta</i> , DKe, Fgl, K
<i>Anemone ranunculoides</i> , E, Fgl, K	<i>Humulus lupulus</i> , Cp, SAP, TZ
<i>Anemone sylvatica</i> , EuA(ES), Fsv, V	<i>Impatiens noli-tangere</i> , EuA, Fgl, K
<i>Berberis vulgaris</i> , EM, Q p.p., K	<i>Isopyrum thalictroides</i> , KceSm, Fgl, K
<i>Betula pendula</i> , ES, PQI, E	<i>Ligustrum vulgare</i> , EQF&Q p.p., E
<i>Campanula persicifolia</i> , Eu(M), Qpc, K	<i>Lysimachia punctata</i> , PtM, PQI, K
<i>Campanula rotundifolium</i> , Cp, Fsv, K	<i>Primula canaescens</i> , EuA, QF, K
<i>Campanula trachelium</i> , EuA(M), Fgl, K	<i>Prunus padus</i> , EuA, AP, K
<i>Chrysanthemum corymbosum</i> , EuA(SM), Qlp&PQ, K	<i>Ranunculus auricomus</i> , EuA, Fgl, K
<i>Clematis vitalba</i> , CeSM, Qlp, K	<i>Rhamnus catharticus</i> , EuA(M), QF&Q p.p., K
<i>Clinopodium vulgare</i> , Cp(M), Q p.p., K	<i>Salvia glutinosa</i> , E(M), Fgl, K
<i>Cornus mas</i> , DK(C)e, Q p.p., K	<i>Solanum nigrum</i> , K, Cht&St, Gy
<i>Corydalis cava</i> , Ce, Fgl, K	<i>Staphylea pinnata</i> , DKE(M), QF, K
<i>Cotinus coggygria</i> , DeuA, CQp, E	<i>Symphytum tuberosum</i> , Ce, Fgl, K
<i>Cornus sanguinea</i> , SM(Ce), QF, K	<i>Ulmus scrabra</i> , E, Fgl, K
<i>Cytisus nigricans</i> , CDKe, PQI, K	<i>Vinca minor</i> , SMCe, Fm, K
<i>Dentaria enneaphyllos</i> , Ce, Fm, K	<i>Viola mirabilis</i> , EuA, Fgl, K
<i>Euonymus verrucosus</i> , DKKe, QF, K	

Mezőgazdasági növények:

<i>Helianthus tuberosus</i>	<i>Polygonum fagopyrum</i>
<i>Medicago sativa</i>	<i>Trifolium incarnatum</i>
<i>Panicum miliaceum</i>	<i>Vicia pannonica</i>
<i>Pisum saccharatum</i>	<i>Vicia sativa</i>

Kerti haszon- és díszfajok:

<i>Aesculus hippocastanum</i>	<i>Lycium barbarum</i>
-------------------------------	------------------------

<i>Ailanthus glandulosa</i>	<i>Majoranna hortensis</i>
<i>Cydonia oblonga</i>	<i>Narcissus pseudonarcissus</i>
<i>Forsythia viridissima</i>	<i>Oxalis corniculatus</i>
<i>Ginkgo biloba</i>	<i>Philadelphus grandiflorus</i>
<i>Hyacinthus orientalis</i>	<i>Physalis alkekengi</i>
<i>Iris x squalens</i>	<i>Pyrethrum parthenium</i>
<i>Kerria japonica</i>	<i>Ribes aureum</i>
<i>Laburnum anagyroides</i>	<i>Spiraea chamaedryfolia</i>
Gyomnövények:	
<i>Anthemis austriaca</i> , DKe, St, TP	<i>Lamium amplexicaule</i> , EuA(M), Cht&St, Gy
<i>Anthriscus cerefolium</i> , DKECa, TZ	<i>Lamium maculatum</i> , E(M), Fgl, TZ
<i>Arabidopsis thaliana</i> , EuA(M), Aph, TP	<i>Lappula squarrosa</i> , EuA(M), Cht&St, Gy
<i>Aristolochia clematitis</i> , SM, Cy, Gy	<i>Leonurus marrubiastrum</i> , EuA(Kt), Bi, Gy
<i>Artemisia vulgaris</i> , Cp(M), Cht, Gy	<i>Lepidium draba</i> , EuA(M), Cht&St, Gy
<i>Atriplex hastata</i> , Cp(M), Cht, Gy	<i>Lithospermum arvense</i> , DeuA, Cht, TP
<i>Atriplex tatarica</i> , EuA(M), Cht, Gy	<i>Malva neglecta</i> , DceA(M), Cht&St, Gy
<i>Carthamus lanatus</i>	<i>Nigella arvensis</i> , PtM, St, Gy
<i>Caucalis platycarpa</i> , SMCe(DeuA), St, Gy	<i>Ononis spinosa</i> , EuM, FBr, Gy
<i>Centaurea cyanus</i> , K, St, Gy	<i>Papaver rhoeas</i> , EuA, St, Gy
<i>Cerinthe minor</i> , PtM, Fr, Gy	<i>Polygonum aviculare</i> , K, Py, Gy
<i>Chelidonium majus</i> , EuA(M), Ai, Gy	<i>Polygonum lapathifolium</i> , Cp(M), Bi, Gy
<i>Chenopodium album</i> , K, Cht&St, Gy	<i>Polygonum mite</i> , Eu(M), Sc&Cht, TZ
<i>Cirsium eriophorum</i> , Ce, Onl, Gy	<i>Polygonum persicaria</i> , EuA(M), Cht, Gy
<i>Consolida regalis</i> , EuA, St, Gy	<i>Ranunculus arvensis</i> , EuA, St, Gy
<i>Convolvulus arvensis</i> , K, Cht&St	<i>Raphanus raphanistrum</i> , E, Sc, Gy
<i>Cuscuta europaea</i> , EuA(M), Cy, Gy	<i>Sinapis arvensis</i> , K, Sc, Gy
<i>Echium vulgare</i> , EuA, Cht&St, TP	<i>Solanum nigrum</i> , K, Cht&St, Gy
<i>Erigeron canadensis</i> , K, ChSt, Gy	<i>Sonchus arvensis</i> , K, Cht&St, Gy
<i>Erodium cicutarium</i> , K, Cht&St, Gy	<i>Stachys annua</i> , SME, St, Gy
<i>Galeopsis canescens</i> , EuA, St, Gy	<i>Trifolium arvense</i> , EuA(M), Crl, Gy
<i>Glechoma hederacea</i> EuA, QF&Q p.p., K	<i>Urtica dioica</i> , K, Cy, TZ
<i>Heliotropium europaeum</i> , SMDKe, St, GY	<i>Urtica urens</i> , K, Cht, Gy
<i>Hibiscus trionum</i> , EuA(M), St, Gy	<i>Valerianella carinata</i> , SM(Ce), Fr, TP
<i>Hyosciamus niger</i> , EuA(M), Cht, Gy	<i>Valerianella locusta</i> , CeSM, Cht, TP
<i>Lamium album</i> , EuA(M), Cy, Gy	<i>Xanthium spinosum</i> , K, Cht, Gy
Veszélyeztetett és védett fajok:	
<i>Adonis vernalis</i>	<i>Knautia drymea</i>
<i>Allium angulosum</i>	<i>Lathyrus palustris</i>
<i>Allium sphaerocephalon</i>	<i>Lathyrus pannonicus</i>

<i>Alyssum saxatile</i>	<i>Linum tenuifolium</i>
<i>Anacamptis pyramidalis</i>	<i>Molinia caerulea</i>
<i>Asphodelus albus</i>	<i>Ophrys sphecodes</i>
<i>Cephalanthera rubra</i>	<i>Orchis palustris</i>
<i>Cicuta virosa</i>	<i>Orchis tridentata</i>
<i>Clematis integrifolia</i>	<i>Parnassia palustris</i>
<i>Convolvulus cantabrica</i>	<i>Paronychia cephalotes</i>
<i>Dianthus pontederæ</i>	<i>Pinguicula vulgaris</i>
<i>Dianthus serotinus</i>	<i>Potentilla alba</i>
<i>Dianthus superbus</i>	<i>Primula vulgaris</i>
<i>Dictamnus albus</i>	<i>Pulsatilla montana</i>
<i>Echinops sphericus</i>	<i>Pulsatilla nigricans</i>
<i>Gentiana pneumonanthe</i>	<i>Ranunculus illyricus</i>
<i>Gymnadenia conopsea</i>	<i>Schoenus nigricans</i>
<i>Gypsophyla arenaria</i>	<i>Scilla bifolia</i> aggl.
<i>Hepatica nobilis</i>	<i>Veronica spuria</i>
<i>Iris sibirica</i>	<i>Veratrum album</i>
<i>Jovibarba hirta</i>	<i>Xeranthemum album</i>

Megjegyzések, kiegészítések

Redl májusi időszakban járt a Csobáncon. Nem gyűjtötte be a Szent György-hegy bazaltjáról már herbarizált *Alyssum arduinii*-t, mert valószínűleg enciklopédikus, szemléltető gyűjtemény készítésére törekedett. Elment a *Saxifraga aizoon* mellett, amelynek – mint később másoktól kiderült – egyetlen Duna jobbparti lelőhelye hazánkban a Csobánc. A Szent György-hegyen is “meghagyta” – akárcsak botanikusaink – Baumgartnernek a *Notholaena marantæ* délszaki páfrányfaj felfedezését.

Termesztett fajok (dísz, kerti, szántóföldi) adatai közül említésre méltó a lucerna, a bíborhere, a csicsóka, amelyek takarmány és dísznövényként termesztett, meghonosodva kivaduló növények. A piros nádravirág dísznövény, a dalmát rovarporvirághoz közeli faj. A hajdina korabeli jelentős gabona (kásanövény) és zöldtakarmány.

A teljes elemzés helyett csak “ízeltőt” adunk a korabeli természeti kép, a flóra- és vegetációváltozások elemzésének lehetőségeiről.

A mára teljesen elbányászott Haláp hegytetőn gyertyános tölgyesre utaló elem a *Salvia glutinosa*. Termőhelyének tönkretétele miatt valószínűleg eltűnt a *Primula officinalis* var. *canescens*. Megjegyzendő, hogy a pannóniai üledékbe mélyedő mélyutak, horhosok oldala még akác (*Robinia pseudo-acacia*) alatt is számos gyertyános-tölgyes fajt őriz meg, pl. *Corydalis cava*, *Symphytum tuberosum*. Az európai zonális, királynégyertyás cseres-tölgyesek karakterfajai az *Asphodelus albus* és a *Potentilla alba*. A badacsonyi száraz és meleg, xerotherm tölgyesekre jellemző a *Lychnis coronaria*.

Tipikus szegetália (szántóföldi gyomnövényzet): *Centaurea cyanus* – búzavirág, szántóföldi tarlóaszeptus: *Stachys annua* – tarló tisztesfű.

Tapolca városerdő üde lomberdei részletében gyűjthették a *Galeopsis pubescens* kenderkefűvet, míg vágások, gyomtársulások növénye a *G. angustifolia* var. *canescens*.

Lápteknőt átszelő patakok oxigéndús vizét jelző patakmenti növényzet: *Veronica becca-*

bunga, *Cirsium rivulare*. A lápteknő havasi-alhavasí maradványnövényei: *Pinguicula vulgaris*, amely mára ugyanúgy, mint a *Pinguicula alpina* is kiveszett, termőhelyének tönkretétele miatt. A (kiszáradó) kékperjés láprétek karakterisztikus fajai – mint a *Gentiana pneumonanthe*, *Dianthus superbus*, *Allium angulosum* – félő, hogy eltűntek.

A mocsárrétek olykor tömeges díszje a *Lychnis flos-cuculi*.

Sziklagyepek, füves lejtők gyakori faja az *Asperula cynanchica*. A Tapolca körüli, mészkőre települt, sekély, köves temőrétegű pusztagyepéket legeltették. Időnként feltörték, s a talajművelés közben felszínre bukkanó köveket a táblák szélein halomba gyűjtötték. Ezek ma is láthatók. Az erdős-sztyep fajai közül a Dunántúli-középhegységben elég ritka a *Veronica spuria*. A köves vázталajokat ritkásan fedő nyílt sziklagyepekre jellemző a *Paronychia cephalotes*. A fehér virágú tollas szegfűvek (*Dianthus plumarius* agg.) ugyanott díszlenek, de a *Dianthus serotinus* revideálandó. A Nagymező élőhelyi változatosságát jelzi a szárazgyepi fajok között a *Plantago maritima*, amely lápos, mocsaras helyre utal, vagy ugyanígy a *Serratula tinctoria* a Városerdő üde, kiszáradó láp- és mocsárrétjeit, kaszálóit jelzi. Enyhén szikesedő, mocsaras helyekre utal az *Achillea asplenifolia*, a *Triglochin palustre*.

A behurcolt neofitonok közül út mentén, szántóföldön újonnan terjedő vándorfajok közül érdekes módon éppen a *Xanthium spinosum* terjedésével szemléltette a növényvándorlásokat alig ötven éve SZENCZI (1847/1856) majd BORBÁS (1900) – VÖ. PRISZTER (1957, 1960).

Összefoglalás

Redl Gusztáv (1853-1917) tekintélyes tapolcai polgári családból származott. Édesapja az 1848/49-es szabadságharc tisztje volt. Redl Gusztáv személye és tevékenysége mindaddig ismeretlen maradt a botanika története számára. Nem volt szó szerint botanikus; amatőr kutatóként gyűjtötte és rendszerezte a környék ásványait és állatait, amellyel Lóczy Lajos barátságát és a hazai szakmai körök elismerését vívta ki. Növénygyűjtő tevékenysége időrendileg Borbás Vince és a vasi Gáyer Gyula munkássága közé illeszkedik be, elsősorban tapolcai, lesencei, uzsai vonatkozásaiban. Eddigi ismereteink szerint nincs nyoma annak, hogy Borbás a balatoni monográfia növénytaní kötetének megírása során kapcsolatba került volna vele. A tapolcai herbárium adatai némileg kiegészítik – bár korban megelőzik – a névrokon RÉDL REZSŐ (1942) bakonyi flóráját.

A herbárium kivitelezése igen mívés. Elsősorban oktatási, bemutatási célt szolgált; inkább enciklopédikus, mint tudományos problémamegoldó gyűjtésről tanúskodik. A gyűjtő maga Redl Gusztáv volt, de irányításával diákok is dolgozhattak. A herbáriumí lapok a gyűjtés ideje szerint 1895 júniusa és 1911 júniusa között, 17 esztendő alatt oszlanak meg. A gyűjtőutak zöme Tapolcán és szűkebb körzetében koncentrálódik. Az egykori teljes gyűjteményt csupán töredéke, mindössze 582 sorszámozott tétel képviseli amelyből 344 darab az exsikkátum, ami a mai Magyarország területén élő fajszámának kb. 12-14 %-a. Ennek ellenére a herbárium figyelemre méltó növényföldrajzi és flóratörténeti jelzéseket tartalmaz. A gyűjtési helyek felölelik a korabeli mocsarakat, lápokot, mocsárréteket, lápréteket, kiszáradó lápréteket, a hínár- és egyéb vízi növényzetet, a füves területeket (üde és száraz rétek, kaszálók, legelők, szikla- és pusztagyepék, erdős-sztyeppek), az erdei, vágástéri, erdőszéli növényzetet. Ezen túlmenően megtalálhatók a gyűjteményben mezőgazdasági növények, kerti haszon- és díszfajok, gymonövények. A ma veszélyeztetett és védett fajok száma 42.

A gyűjtött fajok 81 családba sorolhatók. Redl alapján véve a Wettstein-féle természetes rendszert követte, amely annak köszönhető, hogy GÖNCZI (1852) bevezette ENDLICHER (1830) természetes rendszerét, ezáltal a felnövő tanuló és tanító nemzedékek fogékonyak lettek a természetes rendszerek (Engler, Wettstein) alapjai iránt. Ez a taxonómiai és szisztematikai szemlélet Wettstein működése nyomán a bécsi egyetem herbáriumában már általános volt (GOMBOCZ 1936, WETTSTEIN 1898).

Irodalom

- BORBÁS V. (1900): A Balaton flórája – A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei, Budapest III. 431pp.
- CSAPODY V. – PRISZTER SZ. (1966): Magyar növénynevek szótára – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 301 pp.
- CSEREY A. (1900): Növényhatározó vagyis vezér a virágzó növények neveinek könnyű és biztonságos kikereséséhez kezdők számára. 3. kiadás. – Joerges, Selmezbánya, XCIII., 648 pp.,
- DIÓSZEGI S. – FAZEKAS M. (1807): Magyar Fűvész könyv – Csáthy György, Debrecen (Hasonmás kiadás: Múzsák, Budapest, 1988) 608 pp.
- ENDLICHER I. (1830): Flora Posoniensis, exhibiens plantas circa Posonium sponte crescentes aut frequentius cultas, methodo naturali dispositas – Posonii, J. Landes XX. 493, XXX, 1.
- ENGLER A., (Hg.) et al. (1900-1968): Das Pflanzenreich. – Leipzig-Berlin
- ENTZ G. – SEBESTYÉN O. (1942): A Balaton élete – Királyi Magyar Természettudományi Társulat, Budapest, 366 pp.
- GOMBOCZ E. (1936): A magyar botanika története – MTA, Budapest 636 pp.
- GÖNCZI P. (1852): Vezérkönyv a növénytan tanítása és tanulására – Saját kiadás, Müller Nyomda, Pest, III., 475 pp.
- HAZSLINSZKY F. (1864): Éjszaki Magyarhon viránya. Fűvészeti kézikönyv – Kassa, Werfer K., Eggenberger. IX. 412, 2. 1.
- HAZSLINSZKY F. (1872): Magyarhon edényes növényeinek fűvészeti kézikönyve – Athenaeum, Pest. LXII. 504 pp.
- JÁVORKA S. (1924-1925): Magyar flóra (Flora Hungarica) – Studium, Budapest, 1307 pp.
- MÉSZ (1979): A magyar nyelv értelmező szótára 1-7. kötet – Akadémiai Kiadó, Budapest
- PRISZTER SZ. (1957): Magyarország adventív növényeinek ökológiai-areálgeográfiai viszonyai. (Kandidátusi disszertáció; kézirat.) – Budapest, 209 + 33 p.
- PRISZTER SZ. (1960a): Adventív gyomnövényeink terjedése. Die Verbreitung der Adventiv-Unkräuter Ungarns. (Keszthelyi Mezőg. Akad. Kiadv. 1960/7.sz.) – Mezőg. Kiadó, Budapest, 37 p.
- PRISZTER SZ. (1960b): Megjegyzések adventív növényeinkhez. 1-3. Bemerkungen über einige Adventivpflanzen Ungarns. 1-3. – Botanikai Közlemények, 48. 3-4. 265-277 p.
- RÉDL R. (1942): A Bakonyhegység és környékének flórája – Magyar flóraművek, V. Veszprém
- SIMON T. (2000): A magyarországi edényes flóra határozója. Harasztok – virágos növények – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 976.p.
- SZABÓ I. (2002): A tapolcai polgári iskola herbárium a Redl Gusztávtól – Botanikai Közlemények. Magyar herbáriumok, 89. kötet 1-2. füzet 203-218 p.
- SZABÓ I. (2003): A növény – két évszázados szép magyar szavunk. A szaknyelvek helyzete 2003-ban: a legsürgősebb teendők – A Magyar Szakírók Szövetségének Első Nagygyűlése a MTA dísztermében, Budapest 2003. április 5. (Megjelenés alatt: Magyar Nyelvőr)
- SZENCZY I. (1847): Növényvándorlás. A Magyar Orvosok és természetvizsgálók VIII. nagygyűlésének történeti vázlata és munkálatai, Budapest (1863). In Balogh-Köbölkúti (szerk.): Szenczy Imre emlékezete, Szombathely, 1999
- SZENCZY – HUTTER – WIERZBICY (1842): Elenchus plantarum in territorio Keszthelyensi a cl. Cl.

Szenczy, Hutter et Wierzbicky observatarum, exmissis cryptogamis M. N. M. Növénytára, Ms. 12. Fol. Lat. 3029.

TÓTH J. (1992): Redl Gusztáv 1853-1917 – Tapolcai Füzetek, Tapolca, 56 pp.

VÖRÖS É. – PRISZTER Sz. (1997): Márton József Természethistóriai Képeskönyvének növénynevei – Debreceni KLTE Magyar Nyelvtudományi Intézet Kiadványai **69**. 61 pp

WAGNER J. (1903): Magyarország virágos növényei – K. M. Term.tud. Társulat, Budapest. (ún. "Hoffmann-Wagner") LXVII tábla, 241. pp.

WETTSTEIN, R. VON (1898): Grundzüge der geographisch-morphologischen Methode der Pflanzensystematik – G. Fischer Jena, 64 pp.

A szerző címe (Author's address):

Dr. SZABÓ István
Veszprémi Egyetem Georgikon
Mezőgazdaságtudományi Kar
H-8360 Keszthely
Festetics út 7.